

Gönderilme Tarihi (Submitted) : 16.05.2023
Revizyon Tarihi (Revised) : 20.06.2023
Kabul Tarihi (Accepted) : 27.06.2023

TURED
JOTOĞ

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation of the Problems in Tourist Guidance Education

Prof. Dr. Elbeyi PELİT

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Türkiye
Afyon Kocatepe University, Tourism Faculty, Turkey
E-Mail: elbeyipelit@aku.edu.tr

Doktorant Eda ÇOBAN

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye
Afyon Kocatepe University, Social Sciences Institute, Turkey
E-Mail: eda.cobann@hotmail.com

Buse Nur TOMAKİN

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye
Afyon Kocatepe University, Social Sciences Institute, Turkey
E-Mail: busenrt@gmail.com

Öz

Amaç ve Önem: Bu araştırmanın amacı, turist rehberliği eğitiminde (ön lisans, lisans ve lisansüstü) yaşanan mevcut sorun alanlarının detaylı olarak değerlendirilmesidir. Konu ile ilgili alanyazın incelendiğinde, turist rehberliği eğitimi ile ilgili çok sayıda çalışmanın yapıldığı ancak, turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunların ele alındığı sınırlı sayıda çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunları ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde kapsamlı bir şekilde ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla, turist rehberliği eğitiminde meydana gelen sorunların ve söz konusu bu sorunlara yol açan alanların/etkenlerin tespit edilmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ilgili alanyazına ve turist rehberliği eğitiminin ve dolayısı ile mesleğin gelişimine katkı sağlaması bakımından önem taşımaktadır.

Yöntem: Turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunları konu alan bu araştırma, literatür taraması tekniği ve araştırmacıların konu ile ilgili gözlem ve deneyimlerine dayanarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, turist rehberliği eğitimine ilişkin literatür taranmış ve turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Bulgular: Yapılan literatür taraması sonucunda, turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunların; eğitim düzeyleri arasındaki farklılıklar, müfredat içerikleri/farklılıkları, öğretim elemanlarının alanları, yabancı dil eğitimi, staj uygulaması, uygulama gezisi, mevzuattan kaynaklanan sorunlar ve diğer sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu bu sorun alanlarından özellikle eğitim düzeyleri arasındaki farklılıklar, müfredat içerikleri/farklılıkları, yabancı dil eğitimi ve staj uygulaması sorunları turist rehberliği eğitiminde öne çıkan sorunlar olarak belirlenmiştir.

Özgünlük/Bilimsel Katkı: Turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunların tespit edilmesini amaçlayan bu araştırma, turist rehberliği eğitimi literatürüne katkı sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca, araştırma kapsamında sunulan önerilerin; turist rehberliği eğitimi veren kurumlara, turist rehberliği öğrencilerine, turist rehberlerine, akademisyenlere, turizm sektöründe konuyla ilgili plan/politika geliştirmekle yükümlü olan kurum/kuruluşlara ve ilgili sektöre fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turist rehberliği, turist rehberliği eğitimi, eğitim sorunları.

Makale Türü: Literatür taraması

Abstract

Purpose and Importance: The aim of this research is to evaluate the current problem areas in tourist guidance education (associate degree, undergraduate and graduate) in detail. When the literature on the subject is examined, it has been determined that there are many studies on tourist guidance education, but there are limited studies on the problems experienced in tourist guidance education. In addition, no study has been found that comprehensively addresses the problems experienced in tourist guidance education at associate, undergraduate and graduate levels. Therefore, it is important to determine the problems that occur in tourist guidance education and the areas/factors that cause these problems and to develop solutions for these problems in terms of contributing to the related literature and tourist guidance education and thus to the development of the profession.

Methodology: This research, which deals with the problems experienced in tourist guidance education, was carried out based on the literature review technique and the observations and experiences of the researchers on the subject. In this context, the literature on tourist guiding education was reviewed and the problems experienced in tourist guiding education were explained in detail.

Findings: As a result of the literature review, the problems experienced in tourist guidance education; It has been determined that there are differences between education levels, curriculum contents/differences, fields of teaching staff, foreign language education, internship practice, practice trip, problems arising from the legislation and other problems. Among these problem areas, especially the differences between education levels, curriculum contents/differences, foreign language education and internship application problems have been identified as prominent problems in tourist guidance education.

Originality/Value: This research, which aims to determine the problems experienced in tourist guiding education, is important in terms of contributing to the tourist guiding education literature. In addition, the suggestions presented within the scope of the research; It is thought that it will benefit the institutions providing tourist guidance education, tourist guidance students, tourist guides, academicians, institutions/organizations that are responsible for developing a plan/policy in the tourism sector and the relevant sector.

Keywords: Tourist guide, tourist guidance education, education problems

Paper Type: Literature review

Giriş

Turizm sektöründe önemli rol oynayan turist rehberleri, turistler ile yerel halk arasında iletişim kurmayı sağlamanın yanı sıra turistlere destinasyonun kültürü hakkında bilgi vermekte, kültüre ilişkin yorum yapmakta, iletişim ve hizmet becerileri sayesinde turistlerin ziyaret ettikleri yerlerden memnun kalmalarını ve destinasyon hakkında olumlu bir imaj edinmelerini sağlamaktadırlar (Ap & Wong, 2001; Leclerc & Martin, 2004). Turist rehberlerinin destinasyona ilişkin söz konusu bu katkısı, turist rehberlerine aynı zamanda o destinasyonun “gönüllü tanıtım elçileri” misyonunu da yüklemektedir. Dahles (2002) turist rehberini, “*bir destinasyonu temsil eden, turist deneyiminin kalitesini, kalış süresini etkileyen ve ülke ekonomisi açısından katkı sağlayan, turistlerin ziyaret ettiği destinasyondaki kültürel miras hakkında doğru bilgi aktaran ve yorumlayıcı anlatımlar geliştiren kişiler*” olarak ifade etmektedir. Dünya genelinde kabul gören tanıma göre turist rehberi, “*ziyaretçilerin tercih ettikleri dili kullanarak rehberlik eden, normal olarak bölgeye ait bir niteliğe sahip olan, genellikle yetkili makamlar tarafından verilen ve/veya tanınan bir bölgenin kültürel ve doğal mirasını yorumlayan kişidir*” (WFTGA, 2022). 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu’na göre turist rehberi, “*seyahat acentalığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesi*” şeklinde ifade edilmektedir (TUREB, 2021a). Yapılan tanımlardan hareketle, turist rehberlerinin çalıştıkları işletmeyi temsil

etmek, turistlere referans olmak, turistlere doğru bilgileri aktarmak (tarihi, kültürel, coğrafi vb.), turistlerin denge ve uyumunu kontrol etmek, liderlik rolünü üstlenmek, turizm çalışanları, yerel halk ve turistler arasında köprü kurmak (arabuluculuk), bulunduğu ülkenin elçisi konumunda olmak, toplumu temsil etmek ve turistlerin problemlerine çözümler üretmek gibi birçok rolünün bulunduğunu belirtmek mümkündür (Temizkan, 2005; Tetik, 2006). Ayrıca, devamlı olarak kendilerini geliştirmeye açık tutan, güncel olayları takip eden ve mesleklerini severek yapan turist rehberlerinin, turistlere kaliteli bir hizmet sunması, hem mesleki açıdan hem de ülke imajının gelişimi açısından önemli bir rol oynamaktadır (Türker vd., 2012). Bu nedenle, turist rehberlerinin doğru eğitim almaları oldukça önemlidir. Çünkü turist rehberi adaylarına verilecek olan iyi bir eğitim, turist memnuniyeti başta olmak üzere turun başarılı geçmesine ve turistlerin ziyaret ettikleri ülkeyi daha çok tercih etmesine katkı sağlamaktadır (Temizkan & Ergün, 2018).

Ülkemizde turist rehberliği eğitimi farklı düzeylerde verilmektedir. Bu eğitimler; sertifika programı, ön lisans, lisans, tezli/tezsiz yüksek lisans ve doktora programı şeklindedir. Eğitim düzeyindeki bu farklılıklar birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar (Kuşluvan & Çeşmeci, 2002; Arslantürk, 2010; Türker vd., 2012; Pelit ve Katırcıoğlu, 2018), eğitim sorunlarının devam etmekte olduğunu ve eğitim seviyelerine göre turist rehberi adaylarının eşit haklara sahip olmadığını (Avcıkurt vd., 2009) ve bu hususların mesleğin en önemli sorunları arasında yer aldığını ortaya koymuştur (Kuşluvan & Çeşmeci, 2002; Çakır, 2010; Köroğlu, 2011). Ayrıca, akademisyenlerin almış oldukları lisans ve lisansüstü düzeydeki eğitimlerin, turist rehberliği alanıyla benzerlik durumu ve çalıştıkları akademik alanlar, turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin niteliklerini doğrudan etkilemektedir (Baytok vd., 2019). Buna ek olarak, turist rehberliği bölümünde verilen yabancı dil derslerinin her üniversitede standart olmaması (Cansu & Tanrıseven, 2020) ve örgün ve yaygın eğitimde turist rehberliği öğrencilerine okutulan müfredatın değişkenlik göstermesi rehberlik eğitiminin sorunları arasında yer almaktadır (Duman & Mil, 2008; Avcıkurt vd., 2009; Gül, 2012; Eker, 2015; İşçeli & Kılıç, 2018; Aşkın, 2020). Turist rehberliği eğitiminde yaşanan bu sorunlara ilave olarak yabancı dil eğitimi, staj uygulaması, uygulama gezisi, mevzuattan kaynaklanan ve diğer birtakım sorunların yaşandığını ifade etmek mümkündür.

Turist Rehberleri Odaları Birliği'nin (TUREB) 2022 yılı verileri incelendiğinde, Türkiye'de bölgesel ve bölgesel, eylemli ve eylemsiz olmak üzere toplam 11939 kayıtlı rehberin olduğu görülmektedir. Ayrıca, bölgesel turist rehberi sayısı 9965 kişi iken, bölgesel eylemli turist rehberi sayısı toplam 7179'dur. Yabancı dillere göre turist rehberlerinin sayılarına bakıldığında, en fazla (7733 rehber) İngilizce dilinde hizmet verildiği anlaşılmaktadır. İngilizceyi sırasıyla Almanca (1634 rehber), Fransızca (1117 rehber), İspanyolca (906 rehber), Rusça (838 rehber) ve Japonca (593 rehber) dilinde hizmet veren rehberlerin takip ettiği görülmektedir (TUREB, 2022). Bu bilgilerden hareketle, turist rehberi adaylarının sayılarının fazla olmasına rağmen, aktif ve nitelikli hizmet sunan rehberlerin sayısının az olmasının en önemli nedenlerinin turist rehberliğinde yaşanan sorunlardan kaynaklandığını belirtmek mümkündür (Eser vd., 2018; İşçeli & Kılıç, 2018; Pelit & Katırcıoğlu, 2018). Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunların belirlenmesidir. Bu kapsamda, çalışmada ilk olarak turist rehberliği eğitimine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunlar (eğitim düzeyleri arasındaki farklılıklar, müfredat içerikleri/farklılıkları, öğretim elemanlarının alanları, yabancı dil eğitimi, staj uygulaması, uygulama gezisi, mevzuattan kaynaklanan sorunlar ve diğer sorunlar) detaylı olarak açıklanmıştır. Araştırmanın son kısmında, konuya yönelik ilgili taraflara (turist rehberleri, turist rehberliği öğrencileri, eğitim kurumları, turizm sektöründeki kurum/kuruluşlar ve akademisyenler vb.) öneriler sunulmuştur.

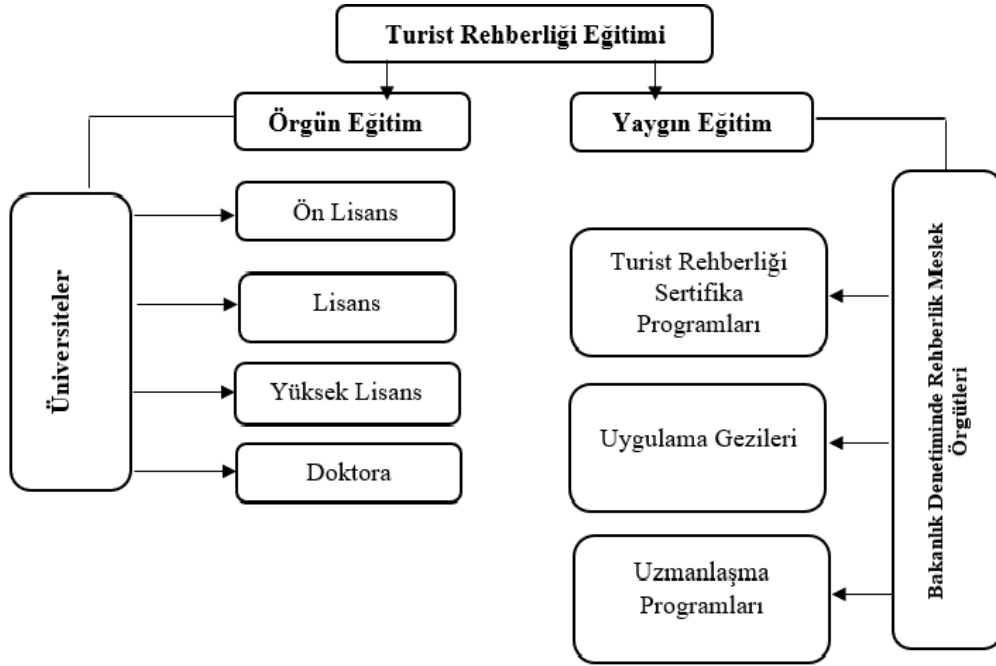
1. Kavramsal ve Teorik Çerçeve

Turist rehberliği mesleğinin rolü dünyada önemli olduğu kadar Türkiye’de de oldukça önemli bir yere sahiptir. Turist rehberleri, yalnızca çevirmen değil, aynı zamanda turistlerin farklı destinasyonların kültürlerini görmesini, hissetmesini ve deneyim elde etmesini sağlayan ve turistlerin seyahatlerinin başından sonuna kadar onlara eşlik eden ve ülkesini en iyi şekilde temsil etmesi beklenen kişilerdir (Güzel vd., 2017). Turist rehberleri, tura katılan misafirlerin tur öncesinde, esnasında ve sonrasında destinasyondan memnun kalmaları ve Türkiye’nin ve Türk insanının imajının yansıtılması konusunda önemli bir rol üstlenmektedirler. Rehberlerin tutum ve davranışları, sahip oldukları bilgi, beceri ve kültür ile ülkelerinin en iyi şekilde temsil edilmesinde ve doğru tanıtılmasında iyi bir eğitime sahip olmalarının önemli bir etkisi bulunmaktadır (Kuşluvan & Çeşmeci, 2002).

Türkiye’de turist rehberliği eğitimi hizmeti örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki şekilde verilmektedir. Örgün eğitim sistemi, devlet ve vakıf üniversitelerinde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programı olmak üzere dört düzeyde iken, yaygın eğitim sistemi sertifika ve uzmanlaşma eğitim programları olarak iki farklı şekildedir (Çokışler, 2017). Türkiye’de turist rehberliği eğitim sistemine yönelik işleyişi yansıtan şekil aşağıda sunulmuştur (Şekil 1).

Şekil 1

Türkiye’de Profesyonel Turist Rehberliği Eğitimi

Kaynak: Eker, N. (2015) çalışmasından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Türkiye’de örgün eğitim sistemi içerisinde turist rehberliği eğitimi; ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmektedir. Bu kapsamda, Türkiye’deki üniversiteler bünyesinde; 44 normal, 6 ikinci öğretim ve 3 de uzaktan eğitim programı olmak üzere toplam 53 programda ön lisans düzeyinde Turist Rehberliği programı bulunmaktadır. Lisans düzeyinde ise 50 Turizm Rehberliği, 2 Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği programı olmak üzere toplam 52 Turizm Rehberliği programı mevcuttur (ÖSYM, 2022a). Lisansüstü Turist/Turizm Rehberliği programında, 11 Turizm/Turist Rehberliği tezli ve 7 tezsiz, 4 Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği tezli ve

tezsiz, 1 Rekreasyon ve Turist Rehberliği tezli, 4 Ekoturizm Rehberliği tezli ve tezsiz, 1 İnanç Turizmi Rehberliği tezli ve Doğa 1 Turizmi ve Turizm Rehberliği tezli olmak üzere toplam 29 eğitim programı bulunmaktadır. Ayrıca, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi Turizm Rehberliği alanında doktora eğitim programına sahip olup (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 2023; Mersin Üniversitesi, 2023), Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde de ise Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Turizm Rehberliği doktora programı açılması için YÖK'e başvuruda bulunulmuştur. Buradan hareketle, özellikle lisansüstü düzeyde de turizm rehberliği eğitiminin giderek yaygınlaştığını ifade etmek mümkündür. Bu durum, ilgili alanın bilimsel açıdan gelişimine katkı sağlaması bakımından önem taşımaktadır.

Turist rehberliği eğitimi kapsamında yukarıda bahsedilen örgün eğitimin yanı sıra yaygın eğitim sistemi de uygulanmaktadır. Türkiye'de Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nin 8. maddesine göre yaygın eğitim sisteminde, seçme sınavları sırasıyla; tarih, edebiyat, coğrafya, genel turizm ve güncel konuları kapsamakta ve genel kültür sınavından yeterli puan (en az 75) alan kişiler yabancı dil sınavına girmektedirler. Daha sonra turist rehberi adayları sözlü ve yazılı yabancı dil sınavından en az 75 puan alarak mülakata girmeye hak kazanmaktadırlar (TUREB, 2021a). Ayrıca, mülakatın yüz yüze yapılması ile rehber adaylarının iletişimi, dış görünüşü ve psikolojik tutumu dikkate alınarak rehberlik mesleğini icra edebilecek kişilerin mesleğe kabul edilmesi açısından verimli bir sistem olarak değerlendirilmektedir (Zengin vd., 2019). Yaygın eğitim modeline göre sertifika sisteminde verilen dersler ve konferanslar ise; “*Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı, Meslek Etiği ve Meslek Dersi, Türkiye'nin Tarihi ve Turizm Coğrafyası, Genel Türk Tarihi ve Kültürü, Türk Dili ve Edebiyatı, Arkeoloji, Mitoloji, Sanat Tarihi, İkonografi, Dinler Tarihi, Genel Sağlık Bilgisi, İlk Yardım, Sağlık Turizmi, Turist Sağlığı, İletişim Becerileri, Anadolu Medeniyetleri Tarihi, Türk Halk Bilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları, Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi, Turizm Sosyolojisi ve Müzecilik*” şeklindedir. Bu derslere ek olarak, TUREB tarafından gerekli ve güncel konularda dersler eklenebilmektedir. Sertifika programına katılan rehber adayları için ders saatleri; ülkesel sertifika programlarında en az 700 ders saati, bölgesel sertifika programlarında ise bölge başına en az 150 ders saatidir. Dersler haftada en az beş gün ve günde 45'er dakikalık en az dört ders saati olarak yürütülmektedir. Konferanslar ise en az iki saat olmak üzere düzenlenmektedir (TUREB, 2021a). Turist rehberi adaylarının sertifika programına katıldıkları süre içinde belirlenen tarihte, turistik yerleri öğrenmeleri ve ilgili yerler hakkında bilgi edinmeleri için bakanlığın gözetimi ve denetiminde yapılan ülkesel ya da bölgesel yurtiçi uygulama gezilerine katılmaları zorunludur. Ülkesel yurtiçi uygulama gezisine katılan rehber adayları en az 36 takvim gününü, bölgesel yurtiçi uygulama gezisine katılan rehber adayları ise bir bölge için en az altı takvim gününü tamamlamak zorundadırlar. Böylece, uygulama gezilerini başarılı bir şekilde tamamlayan rehber adayları, ülkesel veya bölgesel turist rehberi unvanına sahip olmaktadır (TUREB, 2021b).

Türkiye'de turist rehberliği eğitiminin, örgün ve yaygın eğitim programı olmak üzere iki farklı şekilde yürütülmesinin, nitelikli ve kaliteli rehberlerin yetiştirilmesinde bazı olumsuzluklara neden olduğunu belirtmek mümkündür. Özellikle gerek yaygın gerekse örgün eğitimin süre ve ders içeriği bakımından ortaya çıkan farklılıklar, müfredatların farklılık göstermesi, eğitimde fırsat eşitsizliği gibi turist rehberliği eğitiminde yaşanan birtakım sorunlara da neden olabilmektedir. Öte taraftan turist rehberliği eğitimi alanında yaşanan sorunlar sadece bu hususlarla sınırlı olmayıp özellikle, eğitim düzeyleri arasındaki farklılıklar, müfredat içerikleri/farklılıkları, öğretim elemanlarının alanları, yabancı dil eğitimi, staj uygulaması, uygulama gezisi, mevzuattan kaynaklanan sorunlar ve diğer sorunlar şeklinde birçok başlık altında gruplandırılabilir. Bu kapsamda, çalışmanın izleyen kısmında söz konusu sorun alanlarının her biri detaylı olarak incelenmiştir.

1.1. Eğitim Düzeylerinin Farklılıkları ile İlgili Sorunlar

Turist rehberlerinin sorumluluklarını iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri için hem kişinin kendi çabalarının hem de almış olduğu eğitimin önemli bir etkisinin olduğu bilinmektedir (Pelit & Katırcıoğlu, 2018). Turist rehberlerinin aldıkları farklı eğitimler; eşitsizliklere, nitelikli turist rehberlerinin mesleklerinden uzaklaşmalarına ve hizmet standardının düşmesine neden olmaktadır (Eser vd., 2018; Hacıoğlu vd., 2018). Ancak, geçmişten günümüze kadar turist rehberliği eğitim düzeylerinin farklılığından kaynaklanan birtakım sorunlar hâlâ yaşanmaktadır. Bu sorunların başında, turist rehberliği eğitim programının tek bir düzeyde verilmemesi yer almaktadır (İşçeli & Kılıç, 2018). Çünkü bir kişinin rehber olabilmesi için örgün eğitim programlarının birinden mezun olması ya da yaygın eğitim olarak adlandırılan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın açmış olduğu sertifika programına katılarak herhangi bir bölümden mezun olması şartı aranmaktadır. Örneğin örgün eğitim programlarında turist rehberliği eğitimi alan bir rehber adayı, sertifika programına katılan bir adaya nazaran gerek zaman gerekse ekonomik açıdan dezavantajlı bir duruma düşmektedir. Her iki program arasındaki söz konusu farklılık, eğitim seviyesindeki eşitsizliği ortaya koymaktadır (Eser vd., 2018).

Turizm rehberlerinin eğitim düzeyleri ile ilgili yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde, turist rehberliği eğitiminin yalnızca örgün eğitim düzeyinde olması (Değirmencioğlu, 2001), örgün eğitim programından biri olan ön lisans programındaki eğitim kalitesinin artırılması ve üniversitelerde öğrenci başarısının yalnızca yazılı sınavı ile değil bireylerin performanslarının çeşitli uygulamalarla değerlendirilmesi gerektiğinin önemli olduğu (Arslantürk, 2010) ve lisans düzeyinde verilen rehberlik eğitimi ile uzman rehberlerin yetişebileceği (Yenipınar & Zorkirişçi, 2013) gibi önerilerin getirildiği görülmektedir. Eker (2015) ve Kardaş (2020) tarafından yapılan çalışmalarda, 2023 Turizm Stratejisi ve Eylem Planı'nda ön lisans programlarının kapatılmasının planlandığı ve eğitim seviyesinin standart hale gelmesi için çalışmaların yapıldığı ifade edilmiştir. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Birinci Akademik Turizm Eğitimi Arama Konferansı Sonuç Raporu'nda (2009), turist rehberliği eğitim sisteminin standart olmadığı ve örgün eğitim sisteminde uyum sağlanamadığı tespit edilmiş ve bu durumun önüne geçmek için üniversitelerin ortak faaliyet göstermeleri gerektiği vurgulanmıştır (Aşkın, 2020). Kürkçü (2018) ise eğitim sorunları ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmalar olmasına rağmen, sorunların hâlâ devam ettiğini ve mezun öğrencilerin yeterli eğitimi alamamalarından dolayı sektörde sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiştir.

Temizkan & Ergün (2018) yaptıkları çalışmada, eğitim modelinin iki farklı sistemde olması ile birlikte örgün eğitimde yeni açılacak kontenjan yerine mevcut kontenjanların iyileştirilmesi gerektiğini ve eğitim sisteminin standart hale getirilmesi ile mezun olan rehberler arasındaki eğitim farkının ortadan kalkacağını vurgulamışlardır. Timur (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ise farklı düzeylerde rehberlik meslek eğitiminin verilmesinden dolayı mesleki yeterlilik bilgisine en çok sahip olanların tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin olduğu, eğitim memnuniyetlerinin tezsiz yüksek lisans öğrencilerinde daha yüksek düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Temizkan & Timur (2020) yaptıkları bir çalışmada, eğitim modelinin lisans programları ile devam etmesinin uygun olabileceğinin ve tezsiz yüksek lisans programının kaldırılmaması halinde öğrencilerin nadir dillerden çalışma kartı olarak rehber olabileceğinin altını çizmişlerdir. Rehberlik eğitiminin farklı düzeylerde verilmesinden kaynaklanan sorunların hâlâ devam ettiğini ifade eden Kardaş (2020), turist rehberliği programında verilen derslerin örgün ve yaygın eğitim programlarında farklı olması, tezsiz yüksek lisans programlarının kabul ve kayıt koşullarının değiştirilmesi, rehberlik bölümüne yerleşecek öğrencilerin tek bir puan sistemi ile yerleşmeleri ve bölüm isminin tek bir ad ile standart hale getirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu sorunlara çözüm olarak, turist rehberliği öğrencilerinin iyi bir eğitim almaları için eğitim düzeyinin tek düze olması ve sertifika programının kaldırılması gerektiği vurgulanmaktadır (Timur, 2019; Kardaş, 2020; Temizkan & Timur, 2020).

Ayrıca, turist rehberliği eğitimi kapsamında tezsiz yüksek lisans programlarından mezun olanlar ile lisans programlarından mezun olanların eşit haklara sahip olmaması gerekmektedir. Çünkü program düzeyi ve alınan eğitimlerin süresi farklılık göstermektedir. Ancak, her iki programdan mezun olan turist rehberi adaylarının mesleki ve özlük hakları bakımından eşit haklara sahip olmaları dikkat çekmektedir. Bu nedenle, üniversitelerde turist rehberliği tezsiz yüksek programlarının kaldırılarak bu adaletsizliğin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra turist rehberliği ön lisans programından mezun olan adayların “bölgesel”, lisans ve yüksek lisans programlarından mezun olan adayların ise “ülkesel” turist rehberliği yapmalarına olanak sağlanmalıdır. Ayrıca, bölgesel turist rehberlerinin ülkesel turist rehberi olabilmeleri için lisans programından mezun olmaları şartı zorunlu hale getirilmelidir. Turist rehberliği mevzuatı buna göre düzenlenmelidir (Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turist Rehberliğinin Sorunları Komisyonu, 2023). Buna ek olarak, yüksek lisans ve doktora programlarına alan dışı olarak başvuru yapan rehber adaylarının eksikliklerini giderebilmeleri amacıyla bilimsel hazırlık programı uygulanmalıdır. Bu sorunların yanı sıra üniversitelerdeki turist rehberliği programlarındaki farklılıklar da turist rehberliği eğitiminin diğer bir önemli sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, izleyen bölümde, turist rehberliği eğitim düzeylerindeki farklılıkların üniversitelerin müfredat içeriklerine yansımından kaynaklanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri açıklanmıştır.

1.2. Müfredat İçerikleri/Farklılıkları ile İlgili Sorunlar

Turist rehberi, ülkesini en iyi şekilde temsil eden, bir destinasyonu tanıtan, ziyaretçilere doğru bilgileri eğlendirici bir şekilde anlatan, misafirler ve diğer turizm sektörleri arasında aracı olan ve turistlerin turdan memnun kalarak ayrılmasını sağlayan kişiler olduğu için eğitimin niteliği ve eğitim müfredatının dikkatli bir şekilde oluşturulması önem arz etmektedir (Yenipınar & Kardaş, 2019). Konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, turist rehberliği eğitimi veren kurumların ortak bir müfredat ile standardı sağlamaları gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir (Kürkçü, 2018; Timur, 2019; Kardaş, 2020). Yapılan diğer çalışmalarda da hem örgün eğitim hem de yaygın eğitimde turist rehberliği öğrencilerinin eğitim müfredatlarının değişkenlik göstermesinin ve alan derslerinin az olmasının eğitim düzeyini olumsuz yönde etkilediği, mezun öğrencilerin belirli bir standardizasyona sahip olmadıkları ve profesyonelleşme anlamında mesleki açıdan endişelerinin olduğu ortaya konulmuştur (Duman & Mil, 2008; Avcıkurt vd., 2009; Gül, 2012; Eker, 2015; İşçeli & Kılıç, 2018; Aşkın, 2020). Müfredatta, uzmanlık alan derslerine yer verilmesi, teorik derslerden az olan uygulamalı derslerin müfredata yeterli düzeyde eklenmesi gerektiği ve böylece öğrencilerin rehberlik mesleğini daha iyi bir şekilde icra edebilecekleri belirtilmektedir (Değirmencioglu, 2001; Arslantürk, 2010; Yenipınar & Zorkirişçi, 2013; İşçeli & Kılıç, 2018; Yenipınar & Kardaş, 2019; Aşkın, 2020; Kardaş, 2020).

Eker & Zengin (2016) tarafından yapılan çalışmada, mesleğin yürütülmesi için kurumlarda verilen teorik eğitimin yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, turist rehberliği eğitiminde okutulan dersler teorik açıdan yeterli gibi görülsede dahi öğrencilerin mezun olduktan sonra pratik ve uygulamada yeterli olmadıkları anlaşılmaktadır. Türkiye’de lisans düzeyinde turist rehberliği eğitiminde iletişim derslerinin yeterli olarak verilmediği, eğitimin daha çok yabancı ziyaretçilere uygun olarak hazırlandığı ve bu nedenle de yurt dışında rehberlik yapan Türk turist rehberlerinin yeterli bilgiye sahip olmadığı ifade edilmektedir. Aynı zamanda, müfredatta işaret dili gibi farklı derslerin yer alması gerektiği, uzmanlaşma derslerinin yetersiz olduğu ve bulunulan yöreye ait derslerin verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Eker, 2015). Güven & Ceylan (2014) yapmış oldukları çalışmada, turist rehberliği bölümünde, müfredatın tekrar düzenlenmesi ve derslerin öncelikli olarak alana yönelik olması gerektiği, bu alan derslerinin zorunlu olarak verilmesinin daha uygun olabileceği gibi birtakım öneriler geliştirilmiştir. Buradan hareketle, eğitimin verildiği destinasyonda kültürel ve doğal güzelliklerin bulunduğu ilgili yöreye ait derslerin verilmesinin turist

rehberliği eğitiminde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir (Yenipınar & Zorkirişçi, 2013; Kürkçü, 2018; Timur, 2019; Yenipınar & Kardaş, 2019; Topsakal, 2021). Bunlara ek olarak, rehberlerin alanlarında uzmanlaşması için yüksek lisans düzeyinde farklı programların açıldığı bilinmektedir (Kardaş, 2020). Ayrıca, sertifika programlarında okutulan dersler ile üniversitelerde okutulan dersler arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Mezun olan rehberler adaylarının eğitim kalitesinin düşmesine neden olan bu durumun önlenmesi için kurumlar tarafından standart bir ders müfredatının hazırlanması gerekmektedir (Güven & Ceylan, 2014). Bununla birlikte, yerel farklılıkları da kapsayacak şekilde müfredatlarda esneklik sağlanmalıdır. Bu kapsamda, üniversitelerde okutulan derslerin sertifika programlarında okutulan dersleri kapsamaması ve buna ek olarak rehber adaylarının gelişimine katkı sağlayabilecek daha güncel derslerin müfredata eklenmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, turist rehberliği lisansüstü programlarında sertifika programında okutulan derslerin uygun olanlarının birleştirilerek, zorunlu ders olarak verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, üniversitenin bulunduğu ilçe, il veya bölge ile uyumlu belli uzmanlık gerektiren derslerin müfredatlarda yer alması dikkat edilmesi gereken hususlar arasındadır (Topsakal, 2021). Ayrıca, müfredatta yer alan ders içeriklerinin ve isimlerinin aynı olmaması, bazı rehberlik bölümünde okutulan dersler arasında özellikle işletmecilik (muhasabe, istatistik, matematik vb.) derslerinin ağırlıklı olması ve rehberlik alan derslerinin az ya da temel seviyede olması dikkat çekmektedir (Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turizm Yükseköğretiminin Sorunları (Lisansüstü), 2023).

Konu ile ilgili olarak yukarıda belirtilen hususlara ek olarak, üniversitelerin turist rehberliği programlarının müfredatlarına rehberlik hizmetinde kullanılan teknolojiye (mobil rehberlik uygulaması, robot turist rehberi, head-set uygulaması, GPS destekli haritalar, akıllı telefonlar, telefonlarda çeşitli rehberlik hizmeti sunan uygulamalar vb.) yönelik derslerin eklenmesi gerekmektedir. Çünkü gelişen teknolojiye diğer tüm alanlarda olduğu gibi turist rehberliği alanında da faydalanılmaktadır. Bununla birlikte, üniversitelerdeki ders müfredatı farklılığının, akademisyenlerin mezun oldukları anabilim dalı ile yakından ilişkili olduğu ve turist rehberliği bölümündeki bazı akademisyenlerin rehberlik alanından mezun olmamasının turizm rehberliği eğitiminde yaşanan sorunlar arasında yer aldığı görülmektedir.

1.3. Öğretim Elemanlarının Alanları ile İlgili Sorunlar

Turizm sektöründe, hizmet kalitesine dayalı rekabette yaşanan artış göz önüne alındığında, ülke profilinin olumlu açıdan geliştirilmesinde iyi eğitim almış turist rehberlerinin önemli rollerinin olduğunu belirtmek mümkündür (Şahin & Şahin, 2007). Turist rehberlerinin iyi bir eğitim almasında, öğretim elemanlarının önemi yadsınmaz bir gerçektir. Öğretim elemanlarının, akademik özellikleri onlar hakkında bilgiler vermekte ve bu açıdan öğretim elemanlarının almış oldukları eğitim ile vermiş oldukları eğitimin alan bakımından benzerlik durumunun, unvanlarının ve yetkinliklerinin ve akademik çalışma alanlarının eğitim verdikleri öğrencilerin niteliklerine doğrudan katkı sağlayacağı bilinmektedir (Baytok vd., 2019). Bununla birlikte, turist rehberliği bölümlerindeki akademisyenlerin eğitim bilgileri incelendiğinde, genellikle teknik bilimler ve sosyal bilimler gibi birçok farklı alandan mezun oldukları ve genel turizm ya da farklı alanlardan gelen öğretim elemanlarından oluştuğu görülmektedir. Ancak, turist rehberliği eğitiminde mesleki uygulama çok önemlidir. Bu nedenle turist rehberliği eğitiminin uzman kişiler tarafından verilmesi gerekmektedir (Duman & Mil, 2008; Arslantürk vd., 2016).

Alanyazın incelendiğinde, turist rehberliğinde öğretim elemanlarının alanlarına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Arslantürk (2010) yaptığı bir çalışmada, üniversitelerde ön lisans programlarında ders veren öğretim elemanlarının bazılarının alan dışından olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak çalışmada, turist rehberliği bölümündeki bazı öğretim elemanlarının sektör ile ilgili deneyiminin olmadığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle, okullarda eylemli turist

rehberleri veya uzman kişiler tarafından ders verilmesi için uygun ortamın hazırlanması gerekmektedir (Duman & Mil, 2008; Eker 2015; Timur, 2019). 2023 yılı itibariyle, turist/turizm rehberliği programlarına yönelik fakülte bazında toplam 132 öğretim üyesi (18 Profesör, 44 Doçent ve 70 Doktor Öğretim Üyesi) görev yapmakla birlikte (YÖK, 2022), ön lisans düzeyinde eğitim veren öğretim elemanının bulunmaması ve meslek yüksekokullarında doktoralı öğretim elemanları görev yaptığı gibi bu dereceye sahip olmayan öğretim elemanlarının da görev yapması, öğrencilerin kaliteli bir eğitim almalarının önündeki en büyük engellerden biridir (Arslantürk, 2010). Çünkü lisans mezunu öğretim elemanlarının mesleki tecrübeleri ve bilgi birikimleri yeterli düzeyde değildir. Dolayısıyla, üniversitelerin akademik kadrolarında sektörde rehber olarak görev yapmış ve akademik olarak da donanımlı rehber akademisyenlerin bulunması ve derslerin uygulamaya yönelik işlenmesi oldukça önemlidir (Eker ve Zengin, 2016). Bu kapsamda, turist rehberliği eğitiminin akademik düzeyde, alanında uzman kişiler ile bilimsel yöntemler kapsamında verilmesi gerektiği ve alan bilgisini yeterli düzeyde verebilecek öğretim elemanlarının az sayıda olmasından dolayı turist rehberliği bölümü için fakültelerin Dünya Rehberler Birliği ve Avrupa Rehberler Birliği Federasyonları ile ortaklaşa yaptıkları eğitim paketlerinin, öğretim elemanlarının yeterli bilgi düzeyine ulaşmasına katkı sağlayacağını belirtmek mümkündür (Yenipınar & Zorkirişçi, 2013; Temizkan & Timur, 2020). Ayrıca, öğretim elemanlarının uyguladığı öğretim planlarındaki çok çeşitlilik dikkat çekmektedir. Bu durumun yaratabileceği olumsuz etkilerin giderilmesine yönelik turist rehberliği eğitimi veren tüm kurumlar için ortak bir temel öğretim planı faydalı olacaktır (Atay vd., 2022).

Son zamanlarda yapılan akademik çalışmalarda, rehberlik alanındaki akademisyen sayısının az olmasından kaynaklı sorunların giderek azaldığı ve turist rehberliği akademisyenlerinin uzmanlık alanına yönelik kitaplar çıkarmaya başladığı tespit edilmiştir. Bu durum, turist rehberliği eğitimi için olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir (Kardaş, 2020). Bu gelişmelerin sürdürülebilmesi ve turist rehberliği mesleki eğitim kalitesinin artırılması için yeni kadro ilanlarında turist rehberliği bölümünden mezun olan ve çalışma kartına sahip kişiler tercih edilmeli ve mevcut akademik personelin rehberlik alanı hakkında bilgi ve deneyimlerini artırmaya ve uzmanlaşmaya yönlendirilmeleri gerekmektedir (Baytok vd., 2019). Ayrıca, nadir dillerin öğretilmesine yönelik ders verebilecek akademik personelin istihdam edilmesinde ve akademisyenlerin ders yüklerinin fazla olmasından kaynaklanan birtakım sorunlar meydana gelmektedir (Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turizm Yükseköğretiminin Sorunları (Lisansüstü), 2023). Öğretim elemanlarının alanları ile ilgili sorunlara ek olarak, turist rehberliği eğitimindeki yabancı dil derslerinin üniversitelerde teorik ve uygulamalı olarak farklı şekilde sürdürülmesi hususu, üzerinde önemle durulması gereken bir diğer sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

1.4. Yabancı Dil Eğitimi ile İlgili Sorunlar

Turist rehberleri, ülkelerini ziyaret eden turistlerle ilk temas kuran ve onların beklentilerini karşılayıp, tatillerini kaliteli bir şekilde geçirmelerini ve seyahatlerinden memnun kalmalarını sağlayan kişilerdir. Ayrıca, rehberler buldukları bölgenin ve ülkenin yerel geleneklerine ve doğal çevrenin sürdürülebilirliğine zarar vermeden turistlerin ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Turistlerin iyi bir şekilde karşılanmasında ve ülkenin tanıtılmasında turist rehberlerinin en fazla ihtiyaç duyduğu bilgi yabancı dile yöneliktir (Cansu & Tanrısever, 2020). Turist rehberi adaylarının, eylemli rehber olabilmeleri için Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nde belirtilen, bakanlığın gözetimi altında birlik ya da alanında uzmanlaşmış kamu kurum veya kuruluşları tarafından yapılan, sözlü ve yazılı yabancı dil sınavından başarılı olmaları gerekmektedir. Bu koşulun dışında, Yabancı Dil Sınavı'ndan (YDS) en az 75 puan almaları gerekmektedir (Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, 2014). Geçmiş yıllara bakıldığında, TUREB ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın işbirliği açılan sertifika programıyla turist rehberi olmak isteyen adayların kursu başarı ile tamamladıktan sonra, yazılı ve sözlü yabancı

dil sınavını başarı ile geçip turist rehberi olmaları mümkün iken, günümüzde turist rehberliği ön lisans programlarına TYT puanı ve lisans programlarının neredeyse tamamına yabancı dil puanı ile öğrenci alınmaktadır (ÖSYM, 2022b). Böylece, turist rehberi olmak isteyen kişiler bu alanda eğitimlerini tamamlamaktadır. Turist rehberliği eğitiminde dil açısından geçmişte ve günümüzde yaşanan söz konusu farklılık, yabancı dil eğitiminde yaşanan birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda özellikle, turist rehberliği bölümlerinde dil derslerinin ve bu derslerde verilmekte olan eğitimlerin belirli bir düzende olmaması rehberlik eğitiminin en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Turist rehberliği eğitiminde, uygulamalı olarak verilen yabancı dil eğitiminin yetersiz olduğu, teorik eğitimin ise öğrenim açısından daha yeterli olduğu görülmektedir. Turizm rehberliği lisans programında özellikle akreditasyon kapsamında, yabancı dilde okuma, anlama, konuşma ve yazma becerilerini kapsayan en az 784 saat İngilizce veya başka bir dilde teorik eğitim verilmesi gerekliliği (TURAK, 2021) bu kapsamdaki önemli geliştirici faktörlerden olmakla beraber, her üniversitenin turist rehberliği programlarında yabancı dil derslerini kendi amaçları doğrultusunda hazırladığı ve uyguladığı görülmektedir. Ayrıca, uygulamalı olarak verilen yabancı dil eğitiminin ders saatlerinin, teorik olarak verilen eğitimin ders saatlerine göre daha az olduğu bilinmektedir (Cansu & Tanrıseven, 2020). Buna ek olarak, rehberlik programlarına öğrenci kabulünde yabancı dil puanları için baraj sisteminin getirilmemiş olması ve bazı Turizm Rehberliği programlarının yabancı dil puanıyla öğrenci almaması (Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turizm Yükseköğretiminin Sorunları (Lisansüstü), 2023) yabancı dil eğitimi ile ilgili önemli sorunlar arasında yer almaktadır.

Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren üniversitelerde, İngilizce yabancı dilinin tüm üniversitelerin ders müfredatında yer aldığı ve en çok tercih edilen yabancı dil olduğu bilinmektedir. İngilizce dil eğitiminden sonra Almanca ve Rusça yabancı dillerinin üniversiteler tarafından en çok tercih edilen ikinci yabancı dil olduğu görülmektedir. Bu yabancı dillerin dışında, üniversitelerin müfredatında Japonca, Çince, İspanyolca ve İtalyanca gibi derslerin de olduğu anlaşılmaktadır. Üniversitelerde en çok tercih edilen dilin İngilizce olması, bu dilde çok fazla turist rehberi olmasına neden olmaktadır (İşçeli & Kılıç, 2018). Ayrıca, üniversitelerin turist rehberliği bölümünden mezun olan öğrencilerin mesleki bilgi düzeyleri, TUREB ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın açmış olduğu sertifika programları ile belgeyi alan rehberlere göre daha iyi olmasına rağmen, birçoğu mesleği aktif olarak sürdürememektedir. Bunun nedeni ise öğrencilerin yabancı dil sınavlarından yeterli puanı alamamalarıdır (Eker & Zengin, 2016).

Üniversitelerin, yabancı dil eğitimi için yeterli alt yapılarının olmaması, dil eğitiminde olumsuzluklara neden olmaktadır (Eker & Zengin, 2016). Nisan ayında gerçekleştirilen "9. Akademik Turizm Rehberliği Arama Konferansı" sonucunda yapılan değerlendirmelere göre turist rehberliği programlarında yabancı dil eğitiminin yetersiz olması, turist rehberi adaylarının dil becerisinin olmaması gibi hususlar turist rehberliği eğitiminde görülen sorunlar arasında yer almaktadır (Kozak vd., 2016). Değirmencioglu (2001) ve Duman & Mil (2008) yaptıkları çalışmalarda, rehberlik eğitiminin en önemli sorunlarından biri olan dil sorununun çözülmesi gerektiği, rehber adaylarının rehberlik bölümünde yeterli bilgiyi almalarına rağmen yabancı dil bilmemelerinden dolayı mesleği yapamadıkları ve üniversitelerin dil dersleri için yeterli alt yapıya sahip olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Aksi halde yabancı dil sorunundan dolayı mesleğini yapamayan adaylar, işsiz kalmamak için otel ve acenta gibi turizmin diğer alanlarında çalışmaktadırlar (Duman & Mil, 2008).

Turist rehberliği bölümünde yabancı dil sorununun çözüme kavuşturulmasında öğrencilere, ilk dönemden itibaren nadir dillerin öğretilmesi ve mezun olan kişilerin nadir dillerden rehber olabilme şartının getirilmesi gerekmektedir (Temizkan & Ergün, 2018; Aşkın, 2020). 2017 yılında düzenlenen 3. Turizm Şurası'nda, lisans programlarında dil eğitiminin önemi vurgulanmış, nitelikli rehberler yetiştirmek için dil sorunlarına dair öneriler sunulmuş ve nadir dillerin önemi ortaya

konulmuştur. Üniversitelerde, nadir dil öğrenme konusunda eğitim planlamalarının oluşturulması ve müfredata eklenmesi gerektiği, turist rehberliği programlarında ülkenin ekonomik gelişimi için Çince, Rusça, Hintçe ve Farsça gibi yabancı dillerde derslerin eklenmesi ve bu dillerin eklenmesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TUREB'in görüşlerinin alınması, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Meslek Odaları ve TUREB gibi kurumların kişilerin nadir dilleri öğrenmeleri için kurslar açması, TUREB'in İngilizce dilinden çalışma kartına sahip olacak rehber adaylarında kısıtlamaya gitmesi gerektiği şeklinde birtakım öneriler sunulmuştur (3. Turizm Şurası, 2017).

Turizm sektöründeki gelişmeler dikkate alınarak, Türkiye'ye gelen turistlerin milliyetlerine göre yabancı dil derslerinin verilmesi ve ayrıca rehberlerin o ülkenin kültürünü tanıttıkları şekilde eğitilmeleri gerekmektedir (Yenipınar & Kardaş, 2019). Bununla birlikte, yabancı dil bilen tezsiz yüksek lisans mezunlarının iş hayatına geçme imkânlarının diğer programdaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve ön lisans mezunu öğrencilerin yabancı dil yetersizliğinden dolayı mesleği icra etme yönünde çekincelerinin olduğu görülmektedir (Duman vd., 2006). Cansu & Tanrısever (2020), turist rehberliği yabancı dil eğitim sistemini iyileştirmek için tüm yabancı dil derslerinde ortalama 10 saat gibi bir sınır belirlenmesi gerektiği, öğretilen dil derslerinin öğrencinin eğitime başladığı yıldan mezuniyet sonuna kadar devamlı olarak verilmesi gerektiği şeklinde birtakım öneriler sunmuşlardır. Ayrıca ilgili çalışmada, müfredat derslerinde İngilizce teorik eğitimin YDS gibi sınavlara uygun bir şekilde verilmesinin ve İngilizce öğrenimi dışında başka bir dil eğitiminin de bölgenin ihtiyacına uygun şekilde seçilerek verilmesinin öğrenim düzeyinin iyileşmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Buna ek olarak, üniversitelerde teorik eğitim ile eşit bir seviyede uygulamalı eğitimin verilmesi gerektiği, bu eğitimlerde %60 yazılı ve %40 sözlü sınav sisteminin uygulanmasının daha yararlı olabileceği vurgulanmaktadır. Bunların dışında, yurt dışındaki okullar ile Erasmus ve Mevlana gibi programlar aracılığıyla yurt dışındaki turist rehberliği programları ile ikili anlaşmalar yapılmasına ağırlık verilebileceği, böylelikle turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin istediği yabancı dile ait ülkede uygulamalı olarak ders alma imkânı yakalayacağı düşünülmektedir (Cansu & Tanrısever, 2020).

Temelde, yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler hedef dili en etkili bir şekilde öğretmeyi amaçlamaktadır. Turist rehberliği dil eğitiminde dil öğretim yöntemlerinin iyi bir şekilde sunulması için öğrencilerin nitelikleri, sıklıkla kullandıkları dil, yaşadıkları bölgenin ya da ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel seviyesi gibi birçok faktörün dikkate alınması gerekmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, yöntemlerin mesleğe ve bölüme göre düzenlenmesi, özgülleştirilmesi ve yaygınlaştırılması önemli bir husus olarak görülmektedir. Yabancı dil eğitiminde gerçekleştirilen en önemli uygulamalardan biri de öğrencilerin derslere aktif katılımı ve interaktif bir ders sürecinin yürütülmesidir. Bu nedenle, rehberlik mesleğinin iletişime dayanan yönü, liderlik, anlatma, aktarma ve etkileycilik gibi gereklilikleri dil eğitimi ile doğrudan ilişkilendirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır (Erkol Bayram, 2016).

Turist rehberliği öğrencilerinin yaşadıkları eğitim sorunları arasında yer alan staj uygulaması da oldukça önemli ve çözüme kavuşturulması gereken bir sorundur. Çünkü turist rehberliği öğrencilerinin üniversitede almış oldukları teorik bilgileri uygulamalı olarak stajlarda öğrenmesi gerekmektedir. Fakat öğrencilerin turist rehberinin yanında staj imkânlarının olmaması hem öğrenilen bilgilerin aktarılamamasına neden olmakta hem de iletişim açısından mesleği nasıl icra edeceklerini öğrenmeleri konusunda sorunları da beraberinde getirmektedir.

1.5. Staj Uygulaması ile İlgili Sorunlar

Üniversitelerde okuyan öğrencilerin okudukları bölümlerdeki teorik bilgileri uygulamaya aktarmak için yaptıkları çalışma deneyimi olan staj kelimesi; *“bir kimsenin, meslek bilgisini artırmak için bir kurumun bir veya birçok bölümünde çalışarak geçirdiği dönem”* olarak tanımlanmaktadır

(TDK, 2022). Birçok bölümde olduğu gibi turist rehberliği bölümünde okuyan öğrenciler de eğitim dönemlerinde aldıkları teorik bilgileri uygulamalı olarak hayata geçirmek için staj yapmaktadır (Çokal vd., 2019). Çünkü turizm fakültelerinin öğrenci yetiştirmekteki temel amacı, turizm endüstrisinin sürdürülebilir olması için sektöre eğitilmiş çalışanlar kazandırmak, ekonomik kalkınmada turizm sektörünün değerini artırmak ve turizm alanında uzman kişiler yetiştirmektir (Evren, 2010). Turist rehberliği eğitimindeki öğrencilerin staj uygulaması sayesinde sektörü tanıması ve sektördeki gelişmeleri uygulamalı olarak görmesi, farklı sektörlerde çalışan kişilerle ilişkilerin (rehber-şoför ilişkisi vb.) nasıl kurulması gerektiği ve gruba adapte olma süreçleri gibi konularda deneyim kazanmalarına katkı sağlamaktadır (Emir vd., 2008; Eker & Zengin 2016). 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği ile Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen uygulama gezileri, turist rehberlerinin deneyim elde etmelerinde; tur öncesi, tur esnası ve tur sonrasında neler yapılması ve tarihi yerlerin nasıl anlatılması gerektiği gibi konularda önemli bilgiler sunmaktadır. Bu nedenle, uygulama gezileri de staj olarak görülmekte ve mesleği icra etmede ön hazırlık olarak değerlendirilmektedir (Pelit vd., 2019). Böylece öğrenciler, sektörde stajyer olarak çalışarak mesleği tanıma fırsatı yakalamakta ve yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimler sonucunda gelecekte sektörde çalışmaya devam edip etmeyecekleri fikrine sahip olmaktadır (Taşkın, 2006).

Turizm işletmelerindeki staj uygulaması, üniversite-sektör işbirliğini güçlendirecek bir tedbirdir. İşletmeler açısından önemli istihdam kaynaklarından biri kuşkusuz üniversitelerin staj programları ve bu programlar sayesinde tanıdıkları öğrencilerdir. Ayrıca, birçok işletme kendi bünyesinde üniversite öğrencilerine yönelik staj programlarına sahiptir. Bu staj programları işletmelerin bazı özel projelerini gerçekleştirmelerini sağlamak ya da mevcut iş görenlerine takviye olması amacıyla yapılmaktadır. Hangi amaçla olursa olsun öğrencilerle iletişim kurmanın ve sürdürmenin en etkili yollarından biri stajlardır (Çaylan vd., 2016). Dolayısıyla, turist/turizm rehberliği öğrencileri staj yaptıkları dönemlerde, çalıştıkları yerlerde üniversitelerini bitirdikten sonra iş bulma fırsatı yakalamaktadırlar (Pelit vd., 2019).

Turist rehberliği bölümü öğrencilerinin eylemli turist rehberlerinin yanında yardımcı rehber konumunda çalışmaları veya seyahat acentalarında stajlarını yapmaları okulda öğrendikleri teorik bilgileri uygulamalı olarak öğrenerek kalıcı hale getirmektedir. Bu nedenle, üniversite öğrencilerinin öğrenim esnasında staj deneyimini elde etmeleri son derece önemlidir (Pelit vd., 2019). Fakat üniversitelerin turist rehberliği bölümlerinde staj yönetmelikleri yeterli görülmemektedir. Öğrencilerinin birçoğu staj dönemlerini zorunlu olduğu için yapmakta ve apranti olarak çalışmak yasa dışı olduğu için sektörün diğer alanlarında staj sürelerini tamamlamaktadırlar (Çokal vd., 2019). Ancak, bu sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik YÖK tarafından önemli adımlar atılmıştır. Bu kapsamda, 2021 yılında yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği'nin 34. Maddesinin 3. fıkrasında belirtildiği üzere; öğrenim gördüğü program ile ilgili bir işte çalışmış veya çalışmakta olan öğrenciler, çalışma süresi ile unvanlarını belgelemek koşulu ile işletmede mesleki eğitim veya staj uygulamasından muaf olmak için başvuruda bulunabilir (Yükseköğretim Kurumları Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği, 2021). Üniversitelerin de ilgili yönetmeliğe uygun olarak uygulamalı eğitimlere ilişkin usul ve esasları belirleyen alt mevzuat düzenlemesini yapmaları gerekmektedir.

Konuyla ilgili alanyazın incelendiğinde, turist rehberliği bölümü öğrencilerinin mesleği icra etmeye başlamadan önce rehberlerin yanında staj yapmaları gerektiğinin önemini ortaya koyan çalışmalara (Değirmencioglu, 2001; Eker, 2015; Aşkın, 2020; Kardaş, 2020) rastlanmaktadır. Çokal vd., (2019) tarafından yapılan çalışma sonucunda, öğrencilerin isteğe bağlı staj yapmaları ve bu stajların teşvik edici olması, öğrencilerin stajda uygulamalı olarak öğrendiklerini eğitim döneminde de öğrenme fırsatının sunulması, staj yönetmeliğinin yalnızca turist rehberliği bölümüne göre düzenlenmesi gerektiği, TÜRSAB, TUREB, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile YÖK'ün bir arada

çalışmalar düzenlemesi ve öğrencilerin eylemli turist rehberlerinin yanında apranti olarak çalışmalarını için yasal düzenlemenin getirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Aynı zamanda, öğrencilerin staj yaptığı kurumlar ile üniversitelerin iletişim halinde olması ve öğrencilerin staj yapmadan önce sektöre ait temel bilgileri öğrenmesi ve sektörde çalışacağı kurumlardan temsilciler davet edilerek birebir iletişim kurmaları sağlanmalıdır (Çokal vd., 2019; Pelit vd., 2019). Rehberlik öğrencilerinin staj dönemlerinde, sektörün farklı departmanlarında çalışmaları, sektörü tanımalarına yardımcı olmakta ve çalışanların misafirlere karşı nasıl iletişim kurulması gerektiğini öğrenmeleri açısından oldukça önem arz etmektedir. Fakat öğrencilerin öncelikle staj dönemlerinde eylemli turist rehberlerinin yanında mesleği öğrenmeleri gerekmektedir. Buna ilaveten, üniversitelerin staj sürelerinin birbirinden farklı olması (Örn; Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi 60 gün, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi 90 gün vb.), stajyer öğrencilerin yaşadıkları ücret problemleri, bütçe yetersizliğinden dolayı staj denetimlerinde karşılaşılan sorunlar, stajlarda öğrencilerin amaç dışı çalıştırılması (Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turizm Yükseköğretiminin Sorunları (Lisansüstü), 2023) gibi sorunlar da staj uygulaması ile ilgili sorunlar arasında yer almaktadır. Rehberlik eğitiminde staj uygulaması ile ilgili yaşanan sorunların yanı sıra uygulama gezilerinde de bilgilerin öğrenilmesinde ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde birtakım sorunların yaşandığı görülmektedir.

1.6. Uygulama Gezisi ile İlgili Sorunlar

Turist rehberliği eğitiminde karşılaşılan sorunlardan bir diğeri, uygulama gezileri ile ilgilidir. Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nin 14. Maddesi'nde belirtilmiş olduğu üzere; sertifika programındaki kişilerin, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın gözetimi ve denetimi altında yurtiçi uygulama gezilerine katılmaları zorunludur. Bu gezilerin süresi ise ülkesel yurtiçi uygulama gezisinde en az 36 takvim günü, her bir bölge için uygulama gezisinde ise en az altı takvim günüdür. Ayrıca, bölgesel uygulama gezisine katılan kişiler bölgesel turist rehberi unvanına, tüm bölgelerde uygulama gezisine katılan kişiler ise ülkesel turist rehberi unvanına sahip olmaktadır. Güzergâhı, programı ve tarihleri önceden plânlanan gezide, TUREB tarafından görev alacak kişiler belirlenmekte ve gezi tarihleri en az bir ay önceden resmi internet sitesinde duyurulmaktadır. Üniversitelerin turist rehberliği bölümü öğrencilerinin uygulama gezisine katılmaları için ders ve kredi sayısının en az %50'sini geçmeleri, yüksek lisans öğrencilerinin ise ders dönemini bitirmiş ya da mezun olmaları gerekmektedir. Ayrıca, uygulama gezisine katılacak olan kişiler, gezi giderlerini de kendileri karşılamaktadır (TUREB, 2014).

Turist rehberliği öğrencileri, almış oldukları teorik bilgileri gezilerde uygulamalı olarak görmektedirler. Uygulama gezisi, rehberlik mesleğini icra etmek isteyen öğrencilerin edindikleri ilk deneyimdir. Bu gezi sayesinde öğrenciler, bir yandan sahada nerede ve nasıl davranılması gerektiğini öğrenirken, diğer yandan turist konumunda oldukları için tur esnasında gözlem yapabilme fırsatına da sahip olmaktadır. Uygulama gezileri sayesinde verilen eğitimler ile rehber adaylarının meslek ve sektör hakkında bilgi sahibi olmaları hedeflenmektedir. Bu nedenle, turist rehberliği eğitiminde uygulama gezilerinin teorik eğitimi pekiştirme katkısı son derece önemlidir (Güzel vd., 2019).

Konu ile ilgili yapılan sınırlı sayıda çalışma, uygulama gezilerinin süresinin artırılması ve bu gezilerin okullarda eğitimin bir parçası olması gerektiğine (Eker, 2015; Kardaş, 2020) dikkat çekmektedir. Uygulama gezilerinde, öğrencilerin gezi esnasında anlatım yapmalarının sektörde deneyim kazanmaları açısından önemli olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, turist rehberi adayları uygulama gezileri esnasında nerede ve nasıl davranmaları, nasıl hitap etmeleri ve neleri anlatmaları gerektiğini turist rehberinin yardımıyla öğrenmektedirler. Ayrıca, uygulama gezileri sayesinde rehber adayları elde ettikleri deneyimleri dikkate alarak turun sonunda mesleği yapıp yapmama konusunda bir fikir sahibi olmaktadır (Ön Esen & Gülmez, 2017).

Teorik eğitime destek olarak düzenlenen teknik geziler için araç, personel ve bütçe kısıtlarının bulunması (Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turizm Yükseköğretiminin Sorunları (Lisansüstü), 2023), uygulama gezileri ile ilgili önemli bir sorundur. Uygulama gezileri ile ilgili bir diğer sorun ise geziye katılan adayların fiyatlandırmalardan memnun olmaması, tur programı ile ilgili yeterli bilgilerin verilmemesi ve tur esnasında anlatılacak yerler ile ilgili son anda bilgilerinin olmasıdır. Ayrıca, yılda üç dönem (Ocak-Şubat-Mart-Nisan, Temmuz ve Ekim-Kasım) olarak düzenlenen uygulama gezilerinin (TUREB, 2023) süresinin uzunluğu, tura katılan kişilerin fiziksel anlamda yorgun olmalarına ve motivasyonlarının düşmesine neden olmaktadır (Güzel vd., 2019). Turist rehberliği eğitiminde uygulama gezisi ile ilgili yaşanan sorunların yanı sıra mevzuattan kaynaklanan sorunlar da mevcuttur.

1.7. Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar

Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği çıkarılmadan önce bir meslek olan rehberlik için meslek kanununun çıkarılması gerektiği savunulmuş ve rehberlik mesleğine yönelik 22 Haziran 2012 tarih ve 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu çıkarılmıştır. Turist rehberliği mesleği için meslek yasasının önemi büyüktür. Çünkü rehberlik mesleğinin sezonluk bir iş olması, rehberlerin sürekli turlarda olmasından dolayı aile yaşantısından uzak kalmaları, sigorta kapsamında yaşadıkları sıkıntılar, seyahat acentalarında düşük bir ücret karşılığında çalıştırılmaları, iş güvencelerinin olmaması, emeklilik hakları ve yasadışı rehberlerin meslekte olmaları gibi birçok sorun turist rehberlerinin mesleklerini icra etmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, bazı rehberler mesleği bırakmakta bazıları ise mesleği hobi olarak yapmaya devam etmektedirler (Yenipınar vd., 2014).

Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun resmi gazetede yayımlanması ile birlikte mevzuat ile ilgili yapılan akademik çalışmaların sayısında da artış görülmüştür. Güzel vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada, yasaya bağlı meslek odalarının kurulması ve turlarda denetimlerin sıkı bir şekilde yapılmasına rağmen hâlâ yasadışı rehberlik yapılmasının, mesleği yapmadaki en önemli engellerden biri olduğu vurgulanmaktadır. Bu sorunların giderilmesi için meslek yasasının uygun bir şekilde yürütülmesi, meslek odalarının sorunları göz ardı etmemeleri ve denetimlerin daha dikkatli yapılması gerekmektedir. Ancak, Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun, rehberlik eğitimi ve mesleğe ilişkin sorunları çözmede yetersiz kaldığı görülmektedir. Söz konusu sorunların başında, eğitimin hâlâ tüm programlarda standardı yakalayamaması ve meslek kanununun daha çok sertifika programlarını kapsayan uygulamalara yönelik olması gelmektedir. Bunun en temel nedenlerinden biri üniversitelerin yabancı dil eğitimi İngilizce dilinde vermeleri ve diğer dillerde eğitimin daha az verilmesidir (Temizkan vd., 2013'ten akt. Zengin vd., 2017). Bu olumsuzlukların yanı sıra meslek kanunu ile rehberlik mesleğinin yasal statüde olması ve rehberlerin haklarının güvence altına alınmış olması ise olumlu gelişmeler arasında görülmektedir. Bununla beraber, tüm yetkilerin Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda olmasının, TUREB'in çoğu zaman olayların dışında kalmasına neden olduğu görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetimi ve gözetimi altında yapılmasına rağmen sertifika programlarının yetersizliği, uygulama gezilerinin ücretlerinin yüksek olması ve meslek odalarının gelirlerinin eşit olmaması da mevzuattan kaynaklanan olumsuzlukların hâlâ devam ettiğini göstermektedir. Rehberlik meslek kanununun düzenlenmesinde, meslek örgütlerinin ve akademisyenlerin görüşlerinin alınmaması ve üniversitelerden mezun olan kişilerin haklarının korunmamış olması da kanunun yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır (Yenipınar vd., 2014). Ayrıca, akademik takvimin turizm bölümlerine göre düzenlenmemesi ve yeterli öğretim elemanı kadrosu olmadan, plansız ve gereksinimler düşünülmeden bölüm açılması (Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turizm Yükseköğretiminin Sorunları (Lisansüstü), 2023) turist rehberliği eğitiminde mevzuattan kaynaklanan sorunlar arasında yer almaktadır.

Turist rehberlerinin mağdur oldukları en önemli konulardan biri de yasadışı rehberlik ve taban ücret sorunudur. Bu konuda işletmelerin, kanun hükmüne göre faaliyetlerini sürdürmeleri gerekmektedir. Özellikle mesleğe yeni başlayan turist rehberlerinin, taban ücretin altında çalıştırılmalarına kayıtsız kalmaları ve rehberlerin bu duruma göz yummaları çözülmesi gereken sorunlar arasındadır. Bu doğrultuda, meslek kanununun belirli dönemlerde gözden geçirilmesi, turist rehberliğinde verilen eğitimin farklı düzeylerde olması nedeniyle ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitime veya rehberlik kurslarına belirli bir standardın getirilmesi ve rehberlerin taban ücretin altında çalıştırılmaması için denetimlerin artırılması gerekmektedir (Zengin vd., 2017). Turist rehberliği eğitiminde yaşanan bu sorunlara ek olarak turist rehberliği eğitimine yönelik derslerin yürütülmesi için yeterli teknolojik donanımın olmaması gibi diğer birtakım sorunların olduğunu belirtmek mümkündür.

1.8. Turist Rehberliği Eğitiminde Diğer Sorunlar

Turist rehberliği mesleğini icra etmek isteyen adayların birçok yetkinliğe sahip olması gerekmektedir. Bu yetkinliklerden en önemlisi yeterli bilgi birikimi ve iletişimsel niteliklerinin yüksek olması ile ilgilidir. İletişim ve bilgi teknolojilerinden kaynaklanan hızlı gelişmeler, sosyal yaşam ve sektörel alanlarda etken olduğu gibi eğitim alanında da bazı değişimlere neden olmuştur. Ayrıca, turist rehberliği öğrencilerinin almış oldukları alan derslerinin çok yönlü olması, turist rehberliği eğitiminde yeni öğretim yöntemlerine geçilmesi gerektiğini göstermektedir (Okul & Şimşek, 2020). Aşkın (2020) tarafından yapılan çalışmada, rehberlik eğitimindeki dersler için yeterli donanımın olmadığı tespit edilmiştir. 2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 salgını nedeniyle yüz yüze eğitimden çevrimiçi eğitime geçilmesi, teknolojinin ne kadar önemli olduğunu ve eğitim modelinin değişmeye başladığını göstermektedir. Bu nedenle, öğretim elemanlarının teknolojiyi iyi bir şekilde kullanarak öğrencilere bilgiyi kalıcı olarak aktarılabilmesi oldukça önemlidir (Arslantürk, 2010). Köksalanlar & Çözeli (2021), öğrencilerin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri üzerine yaptıkları bir çalışmada, öğrenciler için uzaktan eğitimin verimli olduğunu, rahat bir ortamda derslerin yapıldığını, öğrencilerin bilgiye daha kolay ulaştıklarını ve uzaktan eğitimin zamanın çok daha etkin kullanılmasına imkân sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ders ile ilgili materyallere ulaşamamalarından dolayı, kendilerinin önceden dinleme ve araştırma yapmalarının konuyu daha iyi öğrenmelerine ve kişisel gelişimlerine katkı sağladığı belirtilmiştir. Buradan hareketle, uzaktan eğitimin öğrenciler üzerinde bıraktığı olumlu etkilerinin yanı sıra teknolojik sorunlardan kaynaklı birtakım olumsuzlukların olduğunu belirtmek mümkündür. Bu kapsamda, çok yönlü dijital yapının kurulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Turist rehberliği eğitiminde yabancı dil öğreniminin, sosyal medya ve teknolojinin kaliteli kullanımı üzerinde durulmalıdır. Bu kapsamda, turist rehberliği öğrencilerinin eğitim süreçlerinde görsel bilgilerinin gelişimi için simülasyon vb. teknolojilerin kullanılması gerekmektedir. Özellikle son dönemlerde eğitim endüstrisinde olumlu sonuçların alındığı artırılmış gerçeklik (AR) ve simülasyon gibi uygulamaların hayata geçirilmesinin; ören yerleri, müze, tarihi destinasyonlar ve mimari dokular gibi özelliklerin öğrenilmesi açısından oldukça verimli olacağı düşünülmektedir (Köksalanlar & Çözeli, 2021).

Lisans eğitimi veren bazı kurumların akreditasyon sürecinden uzakta kalması, sektör ve turist rehberliği bölümlerinin koordinasyon eksikliği, üniversite-sektör işbirliğinin az ya da yetersiz olması, ortaöğretim kurumlarının rehberlik hizmetlerinde mesleğin yeterince tanıtılmaması nedeniyle öğrencilerin bilinçsizce yaptıkları bölüm seçimleri, rehberlik bölümlerini tercih eden yabancı uyruklu öğrencilerin bölümü bilinçsizce tercih etmesi (vatandaşlık almadan ruhsatname alamayacaklarını bilmemeleri) ve Türkiye'nin tarihi, coğrafyası ve kültürü konusunda temel bilgilerden yoksun olmaları (Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turizm Yükseköğretiminin

Sorunları (Lisansüstü), 2023) gibi sorunlar da turist rehberliği eğitiminde diğer sorunlar arasında yer almaktadır.

Günümüzde, turist rehberlerinin mesleki yeterlilik alanları genişlemekte ve farklılaşmaktadır. Kapsamlı mesleki donanım ve yeterlilik gerektiren turist rehberliği, ancak üst düzey bir eğitim ve meslekteki yeni gelişmelerin takibi ile mümkün olabilmektedir. Turizmdeki yeni eğilimlere paralel olarak mesleğin gereksinim duyduğu teorik, teknik ve uygulamalı ders kapsamı da değişmektedir. Eğitim kurumlarının bu gelişmeleri ders programları ile uyumlu hale getirmesi kuşkusuz öğrencilerin iş bulmalarında ve okulun tercih edilmesinde etkili olabilecektir (Yenipınar & Zorkirişçi, 2013). Buna ek olarak, turist rehberliği alanına yönelik ortaya çıkabilecek olası krizlerin önlenmesi ve kontrol altına alınması amacıyla üniversitelerde kriz yönetimine yönelik uygulamaların (kriz yönetimi eğitimlerinin verilmesi vb.) gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir.

Sonuç ve Öneriler

Turist rehberliği mesleği, sorumlulukları fazla olan ve özveri gerektiren bir meslek olarak bilinmektedir (Pelit & Katırcıoğlu, 2018). Turist rehberleri; özgüvenli, turistin konforlu bir tatil tecrübesi edinmesine yardımcı olan, onların isteklerini seyahat acentalarının plânladığı şekilde karşılayan, bilgisini hızlı ve doğru biçimde anlaşılabilir olarak sunan, ülkesini, turistin almış olduğu tur ve hizmeti iyi bir şekilde tanıyan, devamlı olarak kendisini geliştiren, güvenilir, dürüst, adil ve sorumluluk sahibi olan (Değirmencioğlu, 2001; İşçeli ve Kılıç, 2018), tur süresinin başlangıcından sonuna kadar misafirlerin yanlarında bulunan, onlara gezilen yerler ile ilgili bilgiler veren, onların sorunlarını ve görüşlerini paylaşan ve misafirlere güven sağlayan kişiler olarak ülkesini temsil etmektedir (Eker & Zengin, 2016). Bu nedenle, misafirlerin ziyaret etmiş oldukları yerlerdeki ilk izlenimleri ve bu izlenimlerin olumlu ya da olumsuz olması, misafirlerin turlardan memnun kalması ya da kalmaması büyük ölçüde rehberle bağlıdır. Dolayısıyla, turist rehberlerinin iyi eğitim almaları, insanlar ile kuracakları iletişimlerde ve kendilerini iyi bir şekilde geliştirmiş olmalarında oldukça önemlidir. Ülkemizdeki turist rehberliği eğitim sisteminin, örgün ve yaygın eğitim programları ile birlikte meslek kuruluşlarının da destek ve katkılarıyla daha verimli, kaliteli ve nitelikli bir şekilde gerçekleştirileceği göz ardı edilmemelidir (Eker & Zengin, 2016; Şahin & Erdem, 2021). Fakat eğitim sistemindeki yaygın eğitim programının, turist rehberliği alanı dışında lisans eğitimi alan kişilere sunulan “Sertifika Programları” ve örgün eğitim programının turist rehberliği alanında ön lisans, lisans ve tezli/tezsiz yüksek lisans ve doktora düzeyinde yürütülmesinden kaynaklanan birtakım sorunlar meydana gelmiştir (Aşkın, 2020). Turist rehberliği mesleğinde yaşanan ve hâlâ devam etmekte olan sorunların özeti ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözümüne Yönelik Belli Başlı Öneriler

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorun Başlıkları/Grupları	Belli Başlı Sorunlar (Açıklama)	Öneriler
Eğitim Düzeylerinin Farklılıkları ile İlgili Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">- Turist rehberlerinin, aldıkları eğitimden (örgün/yaygın) kaynaklanan bilgi farklılıkları olması ve bu durumun hizmet kalitesini olumsuz etkilemesi ve haksız rekabete neden olması- Turist rehberliği eğitim programının tek bir düzeyde olmaması- Rehber olabilmek için örgün eğitim düzeylerinin birinden mezun olmanın yanı sıra herhangi bir bölümden mezun olan kişilerin yaygın eğitim olarak adlandırılan bakanlık tarafından açılan sertifika programına katılarak rehber olabilmeleri ile birlikte ortaya çıkan eğitim seviyesindeki eşitsizlik- Tezsiz yüksek lisans programlarından mezun olan turist rehberi adayları ile lisans programlarından mezun adayların eşit haklara sahip olması- Yüksek lisans ve doktora programlarında alan dışı rehber adaylarının bilimsel hazırlık okutulmadan programa kabul edilmesi	<ul style="list-style-type: none">- Turist rehberliğine yönelik verilen eğitimin tek bir eğitim programı ile verilmesi ya da örgün ve yaygın eğitimde verilen derslerin ve ders içeriklerinin eşdeğer olması gerektiği önerilmektedir.- Örgün eğitimden mezun olan ön lisans ve lisans öğrencilerinin alacakları çalışma kartlarında ön lisans öğrencileri için "bölgesel", lisans öğrencileri için "ülkesel" çalışma kartı verilmelidir.- Bölgesel turist rehberlerinin ülkesel turist rehberi olabilmeleri için lisans programından mezun olmaları şartı zorunlu hale getirilmelidir.- Tezsiz yüksek lisans programından mezun olan adaylar ile lisans programından mezun olan adayların mesleki ve özlük hakları bakımından eşit haklara sahip olmalarının önüne geçilmesi amacıyla üniversitelerde turist rehberliği tezsiz yüksek lisans programları kaldırılmalıdır.- Yüksek lisans ve doktora programlarına alan dışı olarak başvuru yapan rehber adaylarının eksikliklerini giderebilmeleri amacıyla bilimsel hazırlık programı uygulanmalıdır.
Müfredat İçerikleri/ Farklılıkları ile İlgili Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliği öğrencilerine verilen akademik eğitimde (örgün/yaygın), ders müfredatlarının değişkenlik göstermesi ve alan derslerinin yetersiz olması-Ders içeriklerinin ve isimlerinin aynı olmaması-Mezun öğrencilerin standardizasyonun olmaması ve öğrencilerin mesleki kaygı taşımaları-Müfredatta yeterli düzeyde uzmanlık alan derslerine yer verilmemesi ve teorik derslerin uygulamalı derslerden fazla olması-Üniversitede okutulan dersler ile sertifika programlarında okutulan derslerin farklı olması-Bazı rehberlik bölümünde okutulan dersler arasında özellikle işletmecilik derslerinin ağırlıklı olması-Rehberlik alan derslerinin az ya da temel seviyede olması	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliğine yönelik hem örgün hem de yaygın eğitimde ders müfredatlarındaki değişiklikler ortadan kaldırılmalı ve dersler belirli bir standart halinde sunulmalıdır.-Turist rehberliği eğitiminde uygulamalı derslerin ve sektörün ihtiyacı doğrultusunda yeni derslerin müfredata yeterli düzeyde eklenmesi gerekmektedir. Dersler eklenirken Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği dikkate alınmalıdır.-Ders müfredatlarında teorik derslerin yanı sıra uzmanlık alan derslerinin sayılarının artırılması gerekmektedir.-Üniversitelerde okutulan derslerin sertifika programlarında okutulmuş dersleri kapsamaması ve rehber adaylarının gelişimine katkı sağlayabilecek rehberlik hizmetinde kullanılan teknolojiye yönelik daha güncel derslerin (mobil rehberlik uygulaması, robot turist rehberi, head-set uygulaması, GPS destekli haritalar, akıllı telefonlar, telefonlarda çeşitli rehberlik hizmeti sunan uygulamalar vb.) müfredata eklenmesi gerekmektedir.-Turist rehberliği lisansüstü programlarında sertifika programında okutulan derslerin uygun olanlarının birleştirilerek, zorunlu ders olarak verilmesi önerilmektedir.-İşletmecilik derslerinin yanı sıra turizm rehberliğine ilişkin dersler eklenmelidir.

Tablo 1

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüme Yönelik Belli Başlı Öneriler (Devamı)

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorun Başlıkları/Grupları	Belli Başlı Sorunlar (Açıklama)	Öneriler
Öğretim Elemanlarının Alanları ile İlgili Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliği bölümlerindeki akademisyenlerin genellikle teknik bilimler ve sosyal bilimler gibi alanlardan mezun olmaları ve genel turizm ya da farklı alanlardan gelen öğretim elemanlarından oluşması-Öğretim elemanlarının uyguladığı öğretim planlarındaki çok çeşitliliğin meydana getirdiği olumsuzluklar-Turist rehberliği eğitiminde nadir dillerin öğretilmesine yönelik ders verebilecek akademik personelin istihdam edilmesinde yaşanan sorunlar-Öğretim elemanlarının gereğinden fazla ders yükünün olması	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliği bölümünde, okullarda uzman kişiler (üniversitelerin akademik kadrolarında sektörde rehber olarak görev yapmış ve akademik olarak da donanımlı rehber akademisyenler) tarafından ders verilmesi için uygun ortamın hazırlanması gerekmektedir.-Turist rehberliği bölümündeki öğretim elemanlarının alanda uzmanlaşmaları için Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın onayıyla sertifika programlarının açılması önerilmektedir.-Turist rehberliği mesleki eğitim kalitesinin daha iyi olması için açılacak olan kadro ilanlarında alandan mezun olma, çalışma kartına sahip olma ve tecrübe şartlarının aranması, sorunların çözümü için gerekli görülmektedir.-Turist rehberliği eğitimi veren kurumların tamamında ortak bir temel öğretim planının hazırlanması önerilmektedir.-Turizm alanında multidisipliner akademik araştırmaların gelişmesi sağlanmalıdır.
Yabancı Dil Eğitimi ile İlgili Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliği bölümlerinde dil derslerinin ve dil derslerinde verilen eğitimlerin belirli bir standartta olmaması-Turist rehberliği eğitiminde, uygulamalı olarak verilen yabancı dil eğitiminin yetersiz olması, her üniversitenin kendi amaçları doğrultusunda turist rehberliği programlarında yabancı dil dersleri hazırlaması ve uygulaması-Uygulamalı olarak verilen yabancı dil eğitiminin ders saatlerinin teorik olarak verilen ders saatlerinden az olması-Üniversitelerde en çok tercih edilen yabancı dil olması nedeniyle rehberlik eğitiminde yabancı dil eğitiminin çoğunlukla İngilizce dilinde olması-Turizm rehberliği bölümünden mezun olan rehber adaylarının mesleki bilgi düzeylerinin, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın açmış olduğu kurs ile belgeyi alan rehber adaylarına göre daha iyi olmasına rağmen üniversitelerin yabancı dil eğitimi için yeterli altyapısının olmamasından dolayı, yabancı dil sınavlarında başarısız olmaları ve mezunların çoğunluğunun mesleği aktif olarak icra etmemeleri-Rehberlik programlarına öğrenci kabulünde yabancı dil puanları için baraj sisteminin getirilmemiş olması	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliği bölümünde okuyan öğrencilerin eğitim boyunca nadir dillerden (Çince, Rusça, Hintçe, Farsça vb.) eğitim almaları ve mezun olduktan sonra bu dillerden çalışma kartlarını almaları gerektiği önerilmektedir.-Kültür ve Turizm Bakanlığı, Meslek Odaları ve TUREB gibi kurumların kişilerin nadir dilleri öğrenmeleri için kurs açması gerekmektedir.-Turist rehberliği tezsiz yüksek lisans programlarından mezun olabilmek için rehberlik mesleğine kabulde gereken dil puanına sahip olma zorunluluğu getirilmelidir.-Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin mezun olabilmeleri ve çalışma kartına sahip olmaları için nadir dillerden birine sahip olma şartı getirilmelidir.-Turist rehberliği eğitiminde, yabancı dil eğitiminin üniversitelerde okuma, yazma, konuşma ve dinleme olarak dört farklı şekilde verilmesi ve YDS gibi sınavlar için ayrı derslerin verilmesi gerekmektedir.-Bölüme öğrenci kabulünde yabancı dil puanı barajı oluşturulmalı ve barajı geçemeyen öğrencilere hazırlık dersleri zorunlu tutulmalıdır.-Öğrencilere nadir diller için alternatif hazırlık programı seçeneği sunulmalıdır.-Yabancı dil eğitimi veren öğretim elemanları öğrencilerin derslerde daha fazla pratik yapmalarını özendirilmelidir.

Tablo 1

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözümüne Yönelik Belli Başlı Öneriler (Devamı)

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorun Başlıkları/Grupları	Belli Başlı Sorunlar (Açıklama)	Öneriler
Staj Uygulaması ile İlgili Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">- Turizm Rehberliği programlarından bazılarında öğrenci alırken yabancı dil puanı şartı aranmaması-Turist rehberliği bölümlerinde staj yönetmeliğinin yeterli olmaması, öğrencilerinin stajlarını bir zorunluluk olarak yapmaları ve apranti olarak çalışmanın yasa dışı olması nedeniyle sektörün diğer alanlarında staj sürelerini tamamlamak zorunda kalmaları-Turist rehberliği bölümü öğrencilerinin stajlarını turist rehberlerinin yanında yapmalarından dolayı adayların mesleği deneyimleme fırsatlarının olmaması ve mesleğe ilişkin bilgileri uygulamalı olarak öğrenmede eksikliklerinin olması ve rehberlik-Üniversitelerin staj yönergelerindeki mevcut sorunlar-Üniversitelerin staj sürelerinin birbirinden farklı olması (Örn; Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi 60 gün, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi 90 gün vb.)-Stajyer öğrencilerin yaşadıkları ücret problemleri, çalışma şartlarının iyi olmaması-Bütçe yetersizliğinden dolayı staj denetimlerinde karşılaşılan sorunlar-Öğrencilerin staj yaptıkları dönemlerde amaç dışı farklı işlerde çalıştırılması	<ul style="list-style-type: none">- Öğrencilerin mesleğe kabul için gerekli olan yabancı dil puanını okurken almaları teşvik edilmelidir.-TÜRSAB, TUREB, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile YÖK'ün ortaklaşa çalışmalar düzenlemesi ve öğrencilerin eylemli turist rehberlerinin yanında apranti olarak çalışmaları için yasal düzenlemenin getirilmesi önerilmektedir.-Lisans programlarında öngörülen staj uygulamasının rehberlik faaliyetlerinin deneyimlenmesi ve gerçekleştirilmesi için TUREB öncülüğünde apranti rehberlik uygulamalarının staj amaçlı kullanımı mümkün kılınmalıdır.-Üniversitelerin staj yönergelerinde iyileştirmeye gidilmesi ve yönetmeliğin yalnızca turist rehberliği bölümüne göre düzenlenmesi gerekmektedir.-Üniversitelerin Yükseköğretim Kurumları Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği'ne bağlı olarak uygulamalı eğitime ilişkin usul ve esasları belirleyen alt mevzuat düzenlemesini yapmaları gerekmektedir.-Üniversitelerin staj yönergelerinde düzenlemeler yapılmalıdır.-Her üniversitenin staj süreleri eşit olmalıdır.-Staj ücretleri açık bir şekilde belirtilmelidir.-Staj denetimleri için ayrı bir bütçe ayrılmalı ve komisyon oluşturularak denetimler yapılmalıdır.-Stajyer öğrencilerin amaç dışı çalıştırılması çeşitli denetimlerle engellenmelidir.
Uygulama Gezisi ile İlgili Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">-Uygulama gezi süresinin yeterli olmaması ve bu gezilerin turist rehberliği eğitiminden ayrı olarak düzenlenmesi-Uygulama gezisine katılan adaylara yönelik ücretlendirilmelerin yüksek olması, fiyatlar düşürüldüğünde ise konaklama yerlerinin merkeze uzakta olması ve adaylara tur programı ile ilgili yeterli bilgilerin verilmemesi-Uygulama gezilerinin sürelerinin uzun olması nedeniyle tura katılan kişilerin fiziksel olarak yorgun olmaları ve motivasyonlarının düşmesi-Uygulama gezilerinde araç, personel ve bütçe yetersizliği	<ul style="list-style-type: none">-Uygulama gezilerinin süresinin artırılması, okulların da uygulama gezisi eğitiminin bir parçası olması gerekmektedir.-Öğrenciler için uygulama gezilerinin maliyetlerini düşürmek amacıyla sponsorluk desteği alınmalıdır.-Uygulama gezilerinde, öğrenciler gezi sırasında anlatımı nasıl yapmaları gerektiğini yanlarında bulunan turist rehberinin yardımlarıyla öğrenmelidir.-Uygulama gezileri için yeterli oranda bütçe ayrılmalı ve gerekli araç ve personel temin edilmelidir.

Tablo 1

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüme Yönelik Belli Başlı Öneriler (Devamı)

Turist Rehberliği Eğitiminde Yaşanan Sorun Başlıkları/Grupları	Belli Başlı Sorunlar (Açıklama)	Öneriler
Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliği mesleğinde yasa dışı rehberliğin hâlâ devam etmesi-Turist rehberliği eğitiminde, Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun daha çok sertifika programlarına yönelik uygulamalarının olması-Tüm yetkilerin Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda olması, TUREB'in çoğu zaman olayların dışında kalması, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetimi ve gözetimi altında yapılmasına rağmen sertifika programlarının yetersizliği ve meslek odalarının gelirlerinin eşit olmaması-Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun düzenlenmesinde, meslek örgütlerinin ve akademisyenlerin görüşlerinin alınmaması ve üniversitelerden mezun olan kişilerin haklarının korunmaması-Akademik takvimin turizm bölümlerine göre düzenlenmemesi-Bölümlerin plansız bir şekilde açılması	<ul style="list-style-type: none">-Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun uygun bir şekilde yürütülmesi, meslek odalarının sorunları göz ardı ve denetimleri daha dikkatli yapmaları etmemeleri önerilmektedir.-Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun belirli dönemlerde gözden geçirilerek güncellenmesi, turist rehberliğinde farklı düzeylerde verilen eğitime (ön lisans, lisans, lisansüstü ve rehberlik kursları) yönelik bir standardın getirilmesi önerilmektedir.-Akademik takvim turizm bölümlerine göre düzenlenmelidir.-Plansız bölüm açılmasının önüne geçilmelidir.
Diğer Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliği eğitimine yönelik derslerin yürütülmesi için yeterli teknolojik donanımın olmaması-Lisans düzeyinde eğitim veren bazı programların henüz akredite olmamaları-Sektör ve üniversite işbirliğinin yetersiz olması.-Rehberlik mesleğinin yeterince tanıtılmaması nedeniyle özellikle yabancı uyruklu öğrencilerin bölümü bilinçsiz olarak tercih etmeleri	<ul style="list-style-type: none">-Turist rehberliği eğitiminde, çok yönlü dijital yapının kurulması ve teknolojik olanaklardan en üst düzeyde faydalanılması gerekmektedir.-Eğitimlerde artırılmış ve sanal gerçeklik gibi teknolojilerin kullanılabileceği laboratuvarlar kurulmalıdır.-Turizm rehberliği eğitiminde çevrimiçi eğitime olanak sağlayan güçlü bir altyapı oluşturulmalıdır.-Üniversitelerin rehberlik bölümü lisans programlarının tamamının akreditasyon sürecine dahil olmaları gerekmektedir.-Sektör-üniversite işbirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.-Üniversitelerde turizm rehberliği bölümlerine yönelik kontenjanlar belirlenirken sektörün ihtiyaçları ön planda tutulmalıdır.-Mesleğin öğrencilere tanıtılması amacıyla deneyimli turist rehberleri öğrenciler ile buluşturulmalıdır.

Tablo 1 incelendiğinde turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunların farklı nedenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bunlardan ilki eğitim düzeyi ile ilgili yaşanan sorundur. TUREB ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın işbirliği ile "Sertifika Programları"nın yürütüldüğü ve turist rehberliği alanında ön lisans, lisans, tezli/tezsiz yüksek lisans ve doktora düzeyinde uzaktan eğitim, örgün ya da ikinci öğrenim şeklinde eğitimlerin verildiği bilinmektedir (Aşkın, 2020). Ülkemizde verilen söz konusu eğitim uygulamalarının seviyeleri ve süreleri, turist rehberi adaylarının almış oldukları eğitimin içeriği gibi hususlar birçok açıdan farklılık göstermektedir (Aslan & Büyükkuru, 2015). Ayrıca, sertifika programında okutulacak derslerin, örgün eğitim programlarındaki bazı

okullarda aynı isimle verilmediği ve yaygın eğitim ile örgün eğitim arasındaki müfredatların farklı olduğu anlaşılmaktadır (Güven & Ceylan, 2014). Bu nedenlerden dolayı turist rehberliği mesleğini yapacak olan kişilerin, almış oldukları eğitimden kaynaklanan sorunlar meydana gelmektedir. Bu noktada, öncelikle rehberlik eğitimindeki örgün ve yaygın eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi (Pelit & Katırcıoğlu, 2018) ve program düzeyleri (lisans, ön lisans ve lisansüstü) arasındaki eşitsizlikler ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca, üniversitelerde özellikle lisansüstü turist rehberliği programına yönelik eğitimin yaygınlaşması dikkat çekmektedir. Üniversitelerin turist rehberliği lisansüstü programlarındaki söz konusu gelişmeler, alanın gelişimi ve bilimsel altyapısının güçlenmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca, yüksek lisans ve doktora programlarına alan dışı olarak başvuru yapan rehber adaylarının eksikliklerini giderebilmeleri amacıyla bilimsel hazırlık programının uygulanması gerekmektedir.

Ders müfredatlarının geneline bakıldığında, Anadolu Coğrafyası'nın üzerinde durulduğu; buradan hareketle, Türklerin tarihsel süreç içindeki yaşamlarının sadece içinde buldukları coğrafi koşullar çerçevesinde ele alındığı bilinmektedir. Bu nedenle, eğitim programlarında Türklerin Anadolu'ya gelmeden önceki dönemi, kültürel değerleri ve inançları bütünsel olarak ele alınmalıdır (Eker & Zengin, 2016; Yenipınar & Zorkirişçi, 2016). Ayrıca, rehberlik eğitimi veren farklı kuruluşların farklı ders müfredatlarını uygulaması, rehberlik eğitiminin kalitesini düşürmektedir. Bu kapsamda, bütün üniversitelerde ders müfredatının kurumların inisiyatifine bırakılmadan standart hale getirilmesi (Yenipınar & Kardaş, 2019), üniversitelerin ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların katkı ve görüşleriyle yönetmelikte belirtilen derslerin yeniden düzenlenmesi, hangi derslerin turizm rehberliği eğitiminde verilmesi gerektiği konusuna yönelik ortak bir kararın alınması gerekmektedir (Güven & Ceylan, 2014). Bu kapsamda, müfredat hazırlanırken Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği baz alınmalıdır. Ek olarak, bazı rehberlik bölümünde okutulan dersler arasında özellikle işletmecilik derslerinin ağırlıklı olması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, ilgili sorunun çözümü için işletmecilik derslerinin yanı sıra turizm rehberliği ile ilgili alan derslerinin ağırlıklı olması gerekmektedir.

Turizm rehberliği eğitim programının bir diğer sorunu ise öğretim elemanlarının alanları ile ilgili yaşanan sorunlardır. Turizm rehberliği bölümünde okutulan derslerin birçoğu Turizm İşletmeciliği ve Arkeoloji alanı öğretim elemanlarının bir araya gelmesiyle oluşturulmuş ve öğretim elemanlarının uzmanlık alanlarına yönelik uygun dersler seçilmiştir. Fakat turist rehberliği eğitiminin niteliğini yükseltmek ve turist rehberliğine yönelik akademik ve mesleki kalitenin artırılması için derslerin mesleği teorik ve uygulamalı olan akademisyenler tarafından verilmesi ve akademisyenlerde tecrübe şartının aranması gerekmektedir. Akademisyenlerin alanları ile ilgili akademik çalışmalar yapmaları teşvik edilmelidir.

Turist rehberliği programının müfredatları incelendiğinde, yabancı dil ders saatlerinin her üniversitede farklı olduğu anlaşılmaktadır. Turist rehberi adaylarının mesleklerini icra edebilmeleri için yabancı dil bilme şartı aranmaktadır. Ancak, üniversitede yabancı dil eğitimi alan turist rehberi adaylarının mesleği başarılı olarak gerçekleştirebilmeleri için uygulamalı yabancı dil eğitimi yeterli seviyede almadıkları bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla, yabancı dil ders saatlerinin her kurumda en az 10 saat gibi asgari düzeyde tutulması ve öğrencilere yabancı dilin ilk yıldan son yıla kadar geçen süreçte hem teorik hem de uygulamalı olarak öğretilmesi gerekmektedir. Ayrıca, İngilizce yabancı dil eğitimi haricinde nadir dillerden en az biri müfredata dâhil edilmelidir. Çünkü nadir dilleri bilen rehber adaylarına ihtiyaç her geçen gün artmaktadır (Cansu & Tanrısever, 2020). Başvuru şartlarına yabancı dil baraj puanı eklenmeli şartı sağlayamayan öğrenciler için hazırlık okuma şartı getirilmelidir.

Üniversitelerin turist rehberliği programlarının staj uygulamaları incelendiğinde, ilgili yönergelerin mesleğe uyumlu olmadığı görülmektedir. Öyle ki, öğrencilerin staj uygulamalarını yapmalarındaki temel neden, staj süresinin zorunlu hale getirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, bu süre içinde öğrencilerin turist rehberliği mesleği dışında turizm sektörünün farklı alanlarında da stajlarını tamamlamış olması eğitim sorunlarının önemli bir konusu olmuştur. Üniversitelerin staj sürelerindeki eşitsizlik dengelenmelidir. Ayrıca, staj koşulları sürekli denetimlerle iyileştirilmeli ve stajlarla ilgili öğrencilere net bilgiler verilmelidir. Öğrenciler staj için buldukları işletmelerde farklı amaçlarla çalıştırılmamalıdır. Turist rehberliği öğrencilerinin, stajlarını örgün eğitim içinde tamamlamış olmalarına yönelik teşvik edici düzenlemeler getirilmelidir. TÜRSAB, TUREB, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve YÖK işbirliği ile hareket etmeli ve öğrencilerin stajlarını turist rehberlerinin yanında yardımcı rehber olarak yaparak tecrübe kazanmaları sağlanmalı ve TUREB gözetiminde lisans öğrencilerinin stajlarını apranti olarak yapmalarına olanak sağlanmalıdır. Ayrıca, sektör ile akademinin işbirliği artırılarak öğrencilerin etkili ve verimli bir staj dönemi geçirmesi önerilmektedir. Dolayısıyla, turist rehberliği öğrencilerinin ilk tercihi “Turist Rehberliği” mesleğini deneyimlemek olmalıdır (Çokal vd., 2019). Böylece, turist rehberi adaylarının staj yaptıkları süreçlerde deneyim elde etmeleri nitelikli turist rehberlerinin yetiştirilmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Turist rehberi adaylarının yapmış oldukları uygulama gezilerinde de benzer sorunlar dikkat çekmektedir. Yapılan uygulama gezileri, turist rehberi adaylarının mesleğe karşı ilgi ve tutumlarını anlamalarına ve mesleği yapıp yapamayacaklarına karar vermelerine katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda, uygulama gezisi öncesinde adaylara seminer düzenlenerek, gezi hakkında bilgilendirmeler yapılabilir ve beden dili, iletişim gibi konularda eğitimler verilebilir. Turist rehberi adayları, tur programını inceleyerek, gezilecek bölge/ler hakkında önceden araştırma yapabilir (Ön Esen & Gülmez, 2018). Ayrıca çalışmada, uygulama gezilerinde araç, personel ve bütçe yetersizliğinden kaynaklanan sorunların olduğu tespit edilmiştir. İlgili sorunun çözümüne yönelik olarak, uygulama gezilerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli ekipmanlar temin edilmesi, gezi esnasında ihtiyaç duyulan yeterli sayıda personelin istihdam edilmesi ve geziler için yeterli bütçe ayrılması şeklinde öneriler geliştirilmiştir. Ayrıca, gezi maliyetlerini düşürmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Uygulama gezisinde yaşanan sorunların temel nedenlerinden birinin mevzuattan kaynaklı olduğu görülmektedir. 2012 yılında çıkarılmış olan Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile ilgili yapılan araştırmalarda da sorunlar belirtilmiştir. Yenipınar vd., (2014) tarafından rehber odaları yöneticileri ve akademisyenler ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda; kanunun hem eğitim açısından hem de rehberler ve meslek örgütleri açısından olumlu ve olumsuz yönlerinin olduğu tespit edilmiştir. Turist rehberliği mevzuatı hakkında Zengin vd., (2017) tarafından turist rehberlerinin görüşleri değerlendirilmiş ve yasada çözülmesi beklenen konuların rehberlerin isteklerini tam olarak karşılamadığı sonucuna varılmıştır. Özellikle turist rehberliği alanında bölümlerin kontrolsüz ve plansız bir şekilde açılması en önemli sorunlar arasında yer almaktadır.

Turist rehberliğinde yaşanan eğitim sorunları arasında hızla gelişen teknolojinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, derslerde teknolojik olanaklardan en üst düzeyde faydalanılmasına ve derslerin çevrimiçi yürütülmesine yönelik altyapı geliştirilmelidir. Ayrıca, teknolojik gelişmelerin yanı sıra Covid-19 salgınıyla eğitimin uzaktan devam etmesi öğrencilerin mesleki kaygılarını beraberinde getirmiştir. Bu nedenle, üniversitelerin yöneticileri tarafından geleceğe umutsuz bakan ve kaygılı olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin en aza indirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, öğrenciler turizm sektöründe yaşanabilecek olumsuzluklara karşı bilinçlendirilmeli ve gelişim süreçlerinin bu doğrultuda olması gerekmektedir (Köksalanlar & Çözeli, 2021). Diğer mesleklerde olduğu gibi turist rehberliği mesleğinin de en önemli sorunlarından biri beklenmedik olayların ortaya çıktığı kriz durumlarıdır. Burada önemli olan rehberlerin proaktif davranmaları ve profesyonel bir şekilde söz konusu kriz durumunun oluşmasını engellemeleridir. Bu

kapsamda, üniversitelerin gerekli görüldüğü durumlarda profesyonel destek almaları ve etkin kriz yönetimi için eğitimlerin verilmesi, krizin ortaya çıkmadan önlenmesi ve kriz ortaya çıktıktan sonra ise en az hasarla atlatılması sağlanmalıdır. Buna ek olarak, tüm üniversitelerde rehberlik programlarında akreditasyon sürecinin uygulanması sağlanmalıdır. Bu hususların tamamının yerine getirilmesi, tüm taraflar açısından turist rehberliği eğitiminde kalitenin artırılmasına katkı sağlayacak gelişmelerden olacaktır.

Kaynakça

- Ap, J. & K. K. F. Wong, (2001). Case study on tour guiding: Professionalism, issues and problems. *Tourism Management*, 22(5), 551-563. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(01\)](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)5177(01))
- Arslantürk, Y. (2010). *Yükseköğretim düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren öğretim kurumlarında uygulanan eğitime yönelik öğrenci algılamaları* (Tez No. 278188) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Arslantürk, Y. (2010). Yükseköğretim düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren öğretim kurumlarında uygulanan eğitime yönelik öğrenci algılamaları. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(1), 63-78.
- Arslantürk, Y., Küçükergin, F. N. & Apalı, Z. (2016, Ekim 20-23). *Turist Rehberliği eğitiminde güncel durum ve kavram karmaşası* [Konferans sunumu]. 17. Ulusal Turizm Kongresi, Muğla, Türkiye, ss. 3-10.
- Aslan, Z. & Büyükkuru, M. (2015). *Türkiye’de turizm rehberliği eğitimi ve mevcut durum analizi* [Konferans sunumu]. I. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi Güncel Konular, Eğilimler ve Göstergeler, Konya, Türkiye, ss. 62-72.
- Aşkın, S. (2020). *Turist rehberliği lisans eğitiminin akademisyenler, turist rehberleri ve lisans bölümü öğrencilerinin bakış açısı ile değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı bir analiz*. (Tez No. 635047) [Yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Atay, L., Güvenç, A., & Bozdoğan, S. (2022). Turist rehberliği programlarındaki öğretim elemanlarına ve öğretim planlarına yönelik bir değerlendirme. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-26.
- Avcıkurt, C., Alper, B. & Geyik, S. (2009). Education and training of tourist guides in Turkey. *Management and Education*, 5(1), 57-63.
- Baytok, A., Boyraz, B. & Kabakulak, A. (2019). Turizm/turist rehberliği bölümü akademisyenlerinin profili: Türkiye üniversiteler örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(68), 1038- 1049. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3890>
- Cansu, E. & Tanrısever, C. (2020). Turist rehberlerinin yabancı dil eğitimleri üzerine bir araştırma. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 9(1), 26-44.
- Çakır, A. (2010). *Profesyonel turist rehberlerinin çalışma biçimi ve mesleki eğitim süreleri ile iş tatminleri arasındaki ilişki*. (Tez No. 263839) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Çokal, Z., Yılmaz Dalkılıç, F. & Büyükkuru, M. (2019). Türkiye’ de lisans düzeyindeki turizm rehberliği bölümlerinin staj yönergelerinin mesleğe uyumunun incelenmesi. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 7(20), 202-218. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.664270>
- Çokişler, N. (2017). Turizm rehberliği eğitiminde çeyrek asırdır değişmeyen parçalanmış yapı sorunu. 3. *Turizm Şurası Tebliğler Kitabı*, 2. Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Dahles, H. (2002). The politics of tour guiding image management in Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 783-800. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(01\)00083-4](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00083-4)
- Değirmencioğlu, A. Ö. (2001). Türkiye’de turizm rehberliği eğitimi üzerine bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 189-196.
- Duman, N. & Mil, Z. (2008). Akademik görüş: Turist rehberliği ve eğitimi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 5(4), 1-6.
- Duman, T., Tepeci, M. & Unur, K. (2006). Mersin’de yükseköğretim ve orta öğretim düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektörün çalışma koşullarını algılamaları ve sektörde çalışma isteklerinin karşılaştırmalı analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 51-69.
- Emir, O., Arslan, S. & Kılıçkaya, Ş. (2008). Turizm işletmeciliği ve otelcilik programı öğrencilerinin staj uygulamaları hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(2), 273-291.
- Eker, N. (2015). *Profesyonel turist rehberleri bakış açısıyla turizm rehberliği eğitim müfredatlarının uygulama yeterliliği*. (Tez No. 393710) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Eker, N. & Zengin, B. (2016). Turizm rehberliği eğitimi müfredatlarının uygulama yeterliliğinin profesyonel turist rehberleri bakış açısıyla irdelenmesi. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 5(2), 4-19.
- Erkol Bayram, G. (2016). Yabancı dil öğretim yöntemlerinin turizm rehberliği eğitimi açısından incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 136-147.
- Eser, S., Şahin, S. & Çakıcı, C. (2018). *Turist rehberliği*, (1. baskı). Detay Yayıncılık.
- Evren, S. (2010). *Lisans düzeyi turizm eğitimi ders programının mezunlarca değerlendirilmesi: Mersin üniversitesi turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu mezunları üzerinde bir araştırma*. (Tez No. 264169) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Gül, T. (2012). *Türkiye’deki turizm rehberliği öğretim programlarının değerlendirilmesi*. (Tez No. 325460) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Güven, Ö. Z. & Ceylan, U. (2014, Kasım). *Lisans ve ön lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren okullardaki müfredatların turizm rehberliği meslek yönetmeliğine*

- uygunluğunun incelenmesi.* [Konferans Sunumu]. 15. Ulusal Turizm Kongresi, Ankara, Türkiye.
- Güzel, Ö., Türker, A. & Şahin, İ. (2014). Profesyonel turist rehberlerinin algıladıkları mesleki engelleri belirlemeye yönelik bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2, 173-190.
- Güzel, Ö., Altıntaş, V. & Şahin, İ. (2017). *Turist rehberliği araştırmaları öngörüler ve uygulamalar*. (1. baskı). Detay Yayıncılık.
- Güzel, F. Ö., Kalın, V., Nacak, E. & Bilgi, E. (2019). Turist rehberi adaylarının 2019 yılı eğitim uygulama gezisine yönelik algıları: Nitel bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 575-595. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2019.179>
- Hacıoğlu, N., Avcıkurt, C., Kılıç, A. & Ulusoy Yıldırım, H. (2018). *Turist rehberliği üzerine güncel araştırmalar* (1. baskı). Detay Yayıncılık.
- İşçeli, Z. & Kılıç, G. (2018). Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren fakültelerin müfredatlarının incelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(1), 41-56. <https://doi.org/10.34090/tured.442067>
- Kardaş, K. (2020). *Turizm rehberliği bölümleri için araştırma ve müfredat kapsam önerisi*. (Tez No. 638497) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kozak, N., Ateş, S., Kozak, M. & Tanrısever, C. (2016, Nisan 7-9). *Turizm rehberliği eğitimi arama konferansı sonuç raporu*. [Konferans Sunumu]. 9. Akademik turizm eğitimi arama konferansı, Kastamonu, Türkiye, ss. 13-18.
- Köksalanlar, A. & Çözeli, F. (2021). İznik meslek yüksekokulu turist rehberliği bölümü öğrencilerinin COVID-19 nedeni ile uzaktan yapılan eğitime bakış açıları. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(25), 539-550.
- Koroğlu, Ö. (2011). *İş doyumu ve motivasyon düzeylerini etkileyen faktörlerin performansla ilişkisi: Turist rehberleri üzerine bir araştırma*. (Tez No. 279359) [Doktora tezi, Balıkesir Üniversitesi] YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kuşluyan, S. & Çeşmeci, N. (2002, Aralık 11-13). *Türkiye’de turist rehberliği eğitiminin sorunları ve yeniden yapılandırılması*. [Konferans Sunumu]. Turizm Eğitim Konferansı-Workshop, T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye, 235-242.
- Kürkçü, M. (2018). Rehber adayları gözünden turist rehberliği bölümleri ders programları ve uygulamalardaki yanlışlıklar. *Mediterranean Journal of Humanities*, 8(2), 437-449.
- Leclerc, D. & J. N. Martin. (2004). Tour guide communication competence: France, German and American tourists’ perceptions. *International Journal of Intercultural Relations*, 28, 181-200. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2004.06.006>
- Mersin Üniversitesi (2023). <https://sbe.mersin.edu.tr/sbe/sabitsayfa.php?id=110> (Erişim Tarihi: 10.04.2023).

- Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (2023).
<https://ects.nevsehir.edu.tr/ects/bilgipaketi/dil/tr/bolum/801089/sayfa/1> (Erişim Tarihi: 10.04.2023).
- Okul, T. & Şimşek, G. (2020)._Sanal gerçeklik uygulamalarının turizm rehberliği bölüm derslerinde kullanımına yönelik bir öneri. *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 31-51.
- ÖSYM (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi) (2022a). Tablo 3: Merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim ön lisans programları.
https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/EK/tablo3_07092022.pdf (Erişim Tarihi: 27.11.2022).
- ÖSYM (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi) (2022b). Tablo 4: Merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim lisans programları.
<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/EK/tablo4-07092022.pdf> (Erişim Tarihi: 27.11.2022).
- Ön Esen, F. & Gülmez, M. (2017). Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin öğrenciler açısından önemi: Akademisyenler ve turist rehberleri üzerine bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(2), 320-335. <https://doi.org/10.24010/soid.356789>
- Pelit, E. & Katırcıoğlu, E. (2018). Turist rehberliği mesleğinde taraflar açısından yaşanan sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(2), 74-94. <https://doi.org/10.34090/tured.486198>
- Pelit, E., Kabakulak, A. & Zorlu, Ö. (2019, Mayıs 2-9). *Turist rehberliği öğrencilerinin yaz stajına yönelik değerlendirmeleri: Afyon Kocatepe üniversitesi örneği*. [Konferans Sunumu]. Sosyal bilimlerde inovasyon ve küresel sorunlar kongresi V, Ankara, Türkiye.
- Şahin, S., & Erdem, M. (2021). Turist Rehberliği Öğrencilerinin Mesleki Eğitime Yönelik Görüşleri: Balıkesir Üniversitesi Örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 92-116.
- Şahin B. & Şahin, S. (2007, Kasım 21-23). *Türkiye’de turist rehberliği eğitimi: Yaygın ve örgün alanların görüşlerinin karşılaştırılmasına yönelik bir uygulama*. [Konferans Sunumu]. Çeşme Ulusal Turizm Sempozyumu, İzmir, Türkiye, 202-215.
- Temizkan, R. (2005). *Turist rehberlerinin Türkiye imajını algılamaları*. (Tez No. 161116) [Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Temizkan, S. P. & Ergün, B. (2018). Türkiye’de turist rehberliği öğretiminin değerlendirilmesi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(2), 95-104. <https://doi.org/10.34090/tured.475325>
- Temizkan, R. & Timur B. (2020). Türkiye’deki turist rehberliği eğitim modellerinin karşılaştırmalı bir analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 3550-3569. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2020.578>

- Taşkın, M. (2006). *Ortaöğretim turizm eğitiminde staj ve İzmir ili Anadolu otelcilik turizm meslek liselerinde bir uygulama*. (Tez No. 205300) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Tetik, N. (2006). *Türkiye'de profesyonel turist rehberliği ve müşterilerin turist rehberlerinden beklentilerinin analizi (Kuşadası örneği)*. (Tez No. 206634) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Timur, B. (2019). *Turist rehberliği eğitiminde memnuniyet, mesleki yeterlilik ve mesleği icra niyeti ilişkileri*, (Tez No. 547085) [Doktora tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Topsakal, Y. (2021). Lisansüstü düzeyde turist/turizm rehberliği eğitimi veren programların müfredatlarının incelenmesi ve öneriler. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 99-115. <https://doi.org/10.34189/tfd.24.01.005>
- TURAK (2021). Turizm eğitimi değerlendirme ve akreditasyon kurulu yükseköğretim turizm programları değerlendirme ölçütleri.
- TUREB (2014). *Turist rehberliği meslek yönetmeliği*. <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/62> (Erişim Tarihi: 01.11.2022).
- TUREB (2021a). *Turist rehberliği meslek yönetmeliği*. <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/62> (Erişim Tarihi: 22.10.2022).
- TUREB (2021b). *Uygulama gezisi*. <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/62> (Erişim Tarihi:10.12.2021).
- TUREB (2022). *Rehber istatistik*. <http://tureb.org.tr/tr/RehberIstatistik/> (Erişim Tarihi: 03.06.2022).
- TUREB (2023). *Yıllık takvim*. <https://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/106> (Erişim Tarihi: 23.01.2023).
- Türker, A., Güzel, F.Ö. & Özaltın Türker, G. (2012, Ekim 17-19). *Turizm aktörü olarak profesyonel turist rehberlerinin Türkiye'deki rehberlik eğitim sistemine bakış açılarını belirlemeye yönelik bir odak grup çalışması*. [Konferans Sunumu]. Turizm Eğitim Konferansı/Workshop, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, Türkiye.
- Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turist Rehberliğinin Sorunları Komisyonu, (2023), Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Turizm Yükseköğretiminin Sorunları (Lisansüstü), 2023, Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2022). *Stajyer nedir?*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi:10.08.2022).
3. Turizm Şurası (2017). Turizm eğitimi, istihdamı ve turist rehberliği komisyon raporu, Ankara, Türkiye. <https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/57389,turizmegitimiistihdamituristrehberligikomisyonraporupdf.pdf?0> (Erişim Tarihi:05.10.2022).

- Yenipınar, U. & Zorkirişçi, A. (2013). Türkiye ve Avrupa birliği ÷lkelerinde turist rehberliği eğitimi. *Journal of Social Sciences*, 10(2), 111-136.
- Yenipınar, U., Bak, E. & Çapar, G. (2014). Turist rehberliği meslek kanununun, meslek örgütleri ve öğretim elemanlarının bakış açısı ile değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 86-114.
- Yenipınar, U. & Kardaş, K. (2019). Turizm rehberliği bölümleri müfredat geliştirme önerisi. *Journal of Travel and Tourism Research*, 14, 1-26.
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) (2022). YÖK Atlas, *Üniversitelerimiz*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/universite.php> (Erişim Tarihi:13.05.2022).
- Yükseköğretim Kurumları Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği (2021). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/06/20210617-2.htm>.
- Zengin, B., Eker, N. & Erkol Bayram, G. (2017). Turist rehberliği meslek kanununun profesyonel turist rehberlerince değerlendirilmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 142-156. <https://doi.org/10.24010/soid.335101>
- Zengin, B., Erkol Bayram, G. & Batman, O. (2019). *Turist rehberliği mesleği (Dünü-bugünü- yarını)*. Detay Yayıncılık.
- WFTGA (World Federation of Tourist Guide Associations) (2022). *What is a tourist guide?*. <https://wftga.org/about-us/what-is-a-tourist-guide>. (Erişim Tarihi: 09.04.2022).

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Turist Rehberliği Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %40
2. yazar katkı oranı : %30
3. yazar katkı oranı : %30